

GÜVENLİKLEŞTİRME KURAMI AÇISINDAN RUSYA FEDERASYONU-UKRAYNA ÇATIŞMASINI ANLAMAK *

Dr. Öğr. Üyesi Selim Kurt

Giresun Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
ORCID: 0000-0002-0462-5791

Öz

2014 yılında Kırım'ın Rusya Federasyonu tarafından ilhakıyla yeniden alevlenen ve halen Ukrayna'nın doğusunda Rusya Federasyonu destekli militanlarla Ukrayna Ordusu arasında devam eden çatışmalarla farklı bir boyuta taşınan Rusya Federasyonu-Ukrayna anlaşmazlığının kökleri çok eski tarihleri kadar gitmektedir. Tarihsel süreçte Ukrayna'nın doğusu genel olarak Ruslar'ın, batısı ise farklı Batılı milletlerin hakimiyetleri altında kalmıştır. Bu nedenle ülkenin doğusunda yaşayan halk genel olarak Rus idaresine meylederken, batısında yaşayan halk ise geleceğini Batı'da görmektedir. Yaşanan bu süreci göz önünde bulundurmadan sadece askeri perspektiften Rusya Federasyonu-Ukrayna çatışmasına bakmak sorunun nedenlerinin doğru bir şekilde tespit edilerek, analiz edilmesine mani olacaktır. Bu nedenle çalışmada Rusya Federasyonu-Ukrayna çatışmasının temelinde yatan nedenlerin ortaya çıkarılabilmesi ve böylelikle de sorunun çözümü için daha isabetli çözüm yollarının tespit edilebilmesi için askeri sektörden kaynaklanan tehditlerin yanı sıra, politik, ekonomik, toplumsal ve çevresel sektörlerden kaynaklanan tehditleri de güvenlik gündemine dahil ederek daha kapsayıcı bir güvenlik anlayışı inşa eden Güvenikleştirme Teorisi kullanılarak, söz konusu anlaşmazlık analiz edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Rusya Federasyonu-Ukrayna çatışması, Güvenikleştirme, Toplumsal güvenlik, Kimlik, Göç

*Understanding the Russian Federation-Ukraine Conflict in the Context of
Securitization Theory*

Abstract

The roots of Russian-Ukraine conflict, which was blazed out due to occupation of Crimea by Russian Federation in 2014 and carried out different dimension because of the ongoing clashes between Russian supported militants and Ukraine army in the east side of the country, dated back a long time. While the eastern part of the country generally has felt under domination of the Russians, the western part controlled by western powers in historical process. Because of that reason while eastern habitants of the country inclined to Russian control, the westerns saw their futures with the western world. So looking the Russian-Ukraine conflict only from military perspective, without considering this process, would prevent analyzing the reasons of the problem, properly. That is why the Securitization Theory, which included the threats originated from political, economic, social and environmental sectors to the security agenda, beside the military ones, tried to use in the study for revealing the main reasons of the Russian-Ukraine conflict and determining the more accurate solutions to it.

Keywords: Russian Federation-Ukraine conflict, Securitization, Social security, Identity, Migration

---

* Makale geliş tarihi: 11.05.2018
Makale kabul tarihi: 10.09.2018
Erken görünüm tarihi: 03.01.2020

Güvenlikleştirme Kuramı Açısından Rusya Federasyonu-Ukrayna Çatışmasını Anlamak

Giriş

2014 yılında Rusya Federasyonu'nun (RF) Ukrayna'ya bağlı olan Kırım'ı ilhak etmesi nedeniyle sıcak çatışmaya dönüşen RF-Ukrayna anlaşmazlığının kökleri çok eski tarihleri kadar gitmektedir. Ülkenin ortasından geçen Dinyeper ırmağının doğusunda kalan toprakların tarihsel süreçte genel olarak Rusların, batısında kalan toprakların ise farklı Batılı milletlerin hakimiyeti altında kalması dolayısıyla ülkenin doğusunda kalan halk kendisini RF'ye, batısında kalan halk ise Batılı milletler ailesine daha yakın hissetmektedir.

19. yüzyılda yaşanan sanayileşme sonucunda Ukrayna'ya gerçekleştirilen geniş çaplı Rus göçlerinin yanı sıra, 1944 yılında Almanlar ile işbirliği yaptığı gerekçesiyle sürgüne tabi tutulan Kırım Tatarlarının yerine de Ruslar göç ettirilmiş ve bölgenin etnik yapısı, Ukraynalı kimliğinin aleyhine bozularak, günümüzdeki çatışmanın temelleri atılmıştır. 1667 tarihli Andruşovo Antlaşması ile Doğu Ukrayna üzerinde hakimiyet kuran Ruslar bu bölgeyi Malorossia (Küçük Rusya) olarak adlandırmaya başlamışlar ve bu tarihten sonra Ukrayna, Ruslar tarafından daima Rus kimliğinin ve devletinin bir parçası olarak görülmüştür (Gülboy, 2014: 269, Karadeli, 2014a: 3-4 ve Özel, 2015: 75). Bu nedenle Batı'nın Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) ve Avrupa Birliği (AB) gibi kurumlar eliyle gerçekleştirdiği genişleme dalgalarıyla Ukrayna sınırlarına kadar dayanması ve hatta Batı yönelimini savunan batı ve orta Ukraynalı halkın verdiği destek çerçevesinde AB'nin Ukrayna'yı da içine almak için hamle yapması, RF'yi tedirgin ederek, 2014 yılındaki savaşın fitilini ateşlemiştir.

RF-Ukrayna anlaşmazlığı sadece bu iki ülkenin güvenliğini tehdit etmekle kalmamakta, bölgesel açıdan Karadeniz havzası ülkelerinin, RF ile Batılı ülkeler arasında da gerilime neden olması dolayısıyla da tüm dünyanın güvenliğini tehdit etme potansiyeline sahip bulunmaktadır. Bu nedenle söz konusu anlaşmazlığın nedenlerinin ortaya çıkarılarak, soruna kapsamlı bir çözüm bulunması hem iki ülkenin hem de bölgesel ve küresel güvenliğin korunması açısından elzemdir.

Bu çerçevede, genel olarak, iki devlet arasında günümüzdeki çatışmanın üç temel nedeninin olduğu söylenebilir, bunlardan ilki Ukrayna toplumunun

etnik, dini ve dilsel bölünmüşlüğüdür. İkincisi, Rusya ile AB'nin söz konusu ülkeye yönelik politikalarının çakışması/çatışması ve üçüncüsü ise, Rusya ile Batı arasında Soğuk Savaş sonrası döneme ilişkin olarak uluslararası alandaki yeni düzen/düzensizlik bağlamındaki anlaşmazlıktır (Özdal, 2015: 73).

Ancak bunlardan ilki olan Ukrayna'nın bölünmüş yapısının, büyük ölçüde günümüzdeki çatışmanın zeminini hazırladığı söylenebilir. Bölünmüş yapının oluşumu ise önemli ölçüde tarihsel süreçte ülkenin batısı ile doğusuna yönelik göçlerin yarattığı iki farklı etnik yapıda gerçekleşen iki farklı kimlik inşa sürecine dayanmakta olup, bu sürecin yatay rekabet (komşu milletin ön plana çıkan kültürel ve dilsel etkileri dolayısıyla asimile olma korkusu) ve dikey rekabet (uygulanan bir entegrasyon [AB ve Yugoslavya gibi] ya da ayrılıkçılık [Katalon, Quebec vb. gibi] projesi dolayısıyla kendi kimliğini kaybetme korkusu) gibi ilave sorun alanlarının ortaya çıkmasına neden olduğu da görülmektedir (Waever, 2008: 158-159). Bu ise, tarafların kendi kimliklerine yönelik varoluşsal tehditler olarak değerlendirdikleri söz konusu sorunları güvenlikleştirmesine sebebiyet vererek taraflar arasındaki çatışmanın fitilini ateşlemiştir.

Bu nedenle RF-Ukrayna anlaşmazlığını 2014 yılında RF'nin Kırım'ı ilhaki ile patlak veren sıcak savaş ve Doğu Ukrayna'da halen devam eden çatışmalar dolayısıyla sadece askeri bir perspektiften değerlendirmek sorunun temel nedenlerinin göz ardı edilmesine neden olacaktır. Bu çerçevede devleti temel referans nesnesi, askeri tehditleri de, güvenliğe yönelik temel tehdit kategorisi olarak gören geleneksel güvenlik çalışmaları çerçevesinde söz konusu anlaşmazlığı analiz etmek yetersiz olacaktır. Bu husus göz önünde bulundurularak, çalışmada askeri sektörün yanı sıra politik, ekonomik, toplumsal ve çevresel sektörlerden kaynaklanan tehditleri de güvenlik gündemine dahil ederek daha kapsayıcı bir güvenlik anlayışı inşa eden Güvenlikleştirme Teorisi'nin bir alt sektörü olan ve göç, yatay rekabet, dikey rekabet ve nüfusun azalması gibi tehditlerin kimlik, din ve toplumsal cinsiyet gibi referans nesnelere üzerindeki etkilerini konu alan "Toplumsal Güvenlik" çerçevesinde RF-Ukrayna anlaşmazlığı analiz edilmeye çalışılmıştır.

Diğer taraftan yapılan literatür incelemesinde Ukrayna krizini, güvenlikleştirme teorisi çerçevesinde analize tabi tutan üç çalışmaya rastlanmıştır. Bunlardan ilkinde Sperling ve Webber (2017) güvenlikleştirme teorisinde aktörlerin güvenlikleştirmeyi bir bütün olarak nasıl gerçekleştirdiklerine çok az vurgu yapıldığını ve güvenlikleştirme teorisinin askeri-stratejik sektör ile NATO gibi bölgesel güvenlik yapılanmalarını ihmal ettiğini ifade ederek, çalışmalarında, teorinin bir hususunun güvenlikleştirilmesinde devletlerden daha çok aktörlere önem vermesi gerektiğine işaret etmişlerdir. Bu çerçevede Ukrayna krizinde güvenlikleştirici aktör olarak devletlerden daha çok NATO'nun dikkate alınması gerektiğini iddia etmişlerdir. Ayrıca Sperling ve Webber bir kolektif güvenlikleştirme modeli tanımladıkları çalışmalarında, bu

hususla ampirik olarak Rusya'nın Soğuk Savaş sonrası ile Kırım'ın ilhakının ardından yeniden güvenleştirilmesine katkı etmişler ve yeniden güvenleştirmenin NATO ve Rusya arasındaki ilişkilerde güvenlik ikilemini konsolide edici bir faktör olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

İkinci çalışmada, Makarychev (2008) NATO'nun genişlemesinin Rusya'nın güvenliğine yönelik en önemli tehdit olarak algılandığını, böyle bir algının ise Rusya'nın Ukrayna ve Gürcistan ile ilişkilerinde ciddi problemlere neden olduğuna işaret etmiştir. Bu çerçevede Rusya'nın NATO'yu güvenleştirme sürecinde “düşman Batı” düşüncesinin inşasında önemli bir referans nesnesi olarak kullandığını ve son derece olumsuz bir anlam yüklediğini ifade etmiştir. Ukrayna'ya ilişkin güvenleştirme sürecinin Vladimir Putin'in iktidara gelmesiyle birlikte hız kazandığını ve Putin'in Ukrayna'ya yönelik provokatif söyleminin ise büyük ölçüde ülkede mevcut olan Ukrayna karşıtı söylemin bir yansıması olduğunu belirtmiştir. Bu söylem, önemli ölçüde, komşu ülkelerde Rusça konuşan toplulukların politik taleplerinin Moskova tarafından daha aktif bir şekilde desteklenmesi, Ukrayna'ya ikincil ya da yapay bir devlet muamelesi yapılması ve Rusya'nın devletler arası sınırlarının Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkelerini de kapsadığı kabullerince şekillendirilmiştir. Makarychev, NATO'nun doğuya doğru genişlemesi ile birleşen bu ön kabullerin (veya politika değişikliklerinin) Ukrayna ve Gürcistan sorunlarının Rusya tarafından güvenleştirmesine neden olduğunu dile getirmiştir.

Üçüncü çalışmada ise, Stahl vd. (2015) 2014 yılı başlarında Amerika, AB ve üç AB üyesi ülkenin Kırım'ın ilhakını ne zaman ve ne şekilde güvenleştirdiklerini ve “Batı” güvenlik topluluğunun ne ölçüde var olduğunu ve gelecekte de ortak bir dış politika takip etmeye ne derece muktedir olduğunu inceledikleri eserlerinde, sürecin güvenleştirme tarzının, Batılı ülkelerin Kırım'daki olaylara tutarlı bir şekilde tepki verdiğini ortaya çıkardığını ve güvenleştirme hareketinin tehdidin ifadesi, zamanlaması ve aciliyeti açısından benzerlik gösterdiğini tespit etmişlerdir. Ayrıca karşılıklı güvenleştirme hamlelerinin gösterdiği üzere, incelenen tüm aktörlerin gerçekten dış tehdide karşı benzer bir algı, benzer bir aciliyet hissi ve harekete geçilmesi için benzer bir talep sergilediklerini kanıtladığını ifade ederek, bu benzerlikler göz önünde bulundurulduğunda transatlantik güvenlik topluluğunun temellerinin, ortak harekete izin verecek şekilde sağlam olduğu sonucuna varılabileceğini ifade etmişlerdir.

Ukrayna krizini analiz etme amacı güden ve bu çerçevede güvenleştirme terorisinden faydalanan söz konusu çalışmalardan ilki daha çok güvenleştirici aktörün tespitine, ikincisi Rusya ile NATO arasındaki ilişkilerin sorunlu doğasının bölgesel problemlerin güvenleştirmesine etkisine, üçüncüsü ise Kırım'ın ilhakının güvenleştirilmesinde “Batı”nın ortak bir şekilde hareket edip etmediğine odaklanmakta ve söz konusu çalışmalar güvenleştirme

bağlamında bir süreç analizi yapmaktan daha ziyade, olayların belirli noktalarına odaklanmaktadır. Buna karşın bu çalışmada Ukrayna krizi güvenlikte teorisinde ifade olunan güvenlikte sürecine (tehditlerin tespiti, varoluşsal tehditler olarak devletin politik gündemine sokulmaları ve varoluşsal tehdit iddiasının dinleyici kitle tarafından kabulü) uygun olarak güvenlikteirmenin bir alt sektörü olan toplumsal güvenlikte bağlamında bütünsel bir bakış açısıyla ele alınarak, incelenmeye çalışılmış olup, bu husus çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır. Bu çerçevede birinci bölümde Güvenlikte Teorisi ile onun anlaşmazlığın incelenmesinde temel alınacak alt sektörü olan Toplumsal Güvenlik ele alındıktan sonra, ikinci bölümde RF-Ukrayna çatışması Toplumsal Güvenlik bağlamında değerlendirilerek, sorunun nedenleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1. Teorik Perspektif: Güvenlikte Teorisi ve Toplumsal Güvenlik

1.1. Güvenlikte Teorisi

Güvenlikte Teorisi Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile birlikte "Güvenlik Çalışmaları" disiplininin kapsamının kuvvet kullanımı ya da kullanma tehdidinin ötesine de geçerek, devlet dışı aktörleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi gerektiği fikrine dayanmaktadır. Güncel güvenlik yaklaşımları arasında ön plana çıkan güvenlikte, büyük ölçüde, Kopenhag Okulu'nun önde gelen temsilcilerinden olan Barry Buzan ve Ole Waever tarafından geliştirilmiştir (Akgül Açıkmeşe, 2014: 250 ve Williams, 2003: 511). Bu çerçevede Güvenlikteirmenin uluslararası ilişkiler literatürüne ilk girişi 1990'lı yılların ortasında Ole Waever tarafından çerçevesinin çizilmesi ile gerçekleşmiş ve *Security: A New Framework for Analysis* adlı kitabın 1998 yılında yayınlanmasıyla ise tam manasıyla tanımlanmıştır (McDonald, 2008: 5).

Realist ve Liberal perspektiften güvenlik genel olarak ulusal güvenlik temelinde anlaşılmaktadır. Ancak ulusal güvenliğin ne tam olarak çerçevesi çizilebilmiş, ne de bir devlet kapsamında sağlanabilmiştir. Daha geniş bir güvenlik konseptine giden alternatif rota, askeri olanların dışında kalan tehditlerin de güvenlik gündemine dahil edilmesini gerektirmektedir (Waever, 1995: 49-51). Bu çerçevede güvenlikte kuramcıları, geleneksel anlayıştan farklı olarak, güvenlik gündeminin farklı tehditlere de açılmasını önermektedirler. Güvenlik çalışmalarının özünün sadece savaş, güç ya da onlarla bağlantılı meseleler olmasını eleştirmektedirler. Onun yerine referans nesnesine yönelik tehditleri araştırarak ve askeri olduğu kadar askeri olmayan tehditleri de güvenlikteirerek yeni ve daha radikal bir güvenlik çalışması anlayışı inşa etmeye çalışmışlardır (Buzan vd., 1998: 4).

Bu çerçevede Buzan, askeri alandan başlattığı güvenlik tartışmasını politik, ekonomik, çevresel ve toplumsal sektörlere doğru genişletmiştir. Bu mantık açıkça güvenliğin askeri sahadan başladığını, ancak artan bir şekilde bu yeni sektörlere doğru kaydığını ima etmektedir (Waever, 1995: 52). Güvenikleştirme teorisinin uyarladığı sektörel yaklaşım incelendiğinde A'dan Z'ye herşeyin tehdit olarak inşa edilebileceği görülmektedir (Akgül Açıkmeşe, 2011: 59).

Güvenikleştirme kuramcıları bir güvenikleştirme eyleminin üç temel ögesinin bulunduğuna işaret etmektedirler. Bunlardan birincisi güvenikleştirmenin öznesi olan “referans nesnesi”dir. İkincisi güvenliği sözeylemsel olarak dile getiren “güvenikleştirici aktör”, üçüncüsü ise faaliyetleriyle güvenlik imajının ortaya çıkarmasında önemli etkisi olan “işlevsel aktörler”dir (Balzacq, 2005: 178).

Waever “bir şeyi gerçek anlamda güvenlik problemi yapan nedir?” sorusuna, bir devletin egemenliğini ve bağımsızlığını tehdit eden ve onu kendi kendini yönetme kapasitesinden mahrum eden olayların güvenlik problemi olduğu cevabını vermektedir. Bu nedenle böyle bir tehdide maksimum çabanın harekete geçirilmesiyle cevap verilmelidir (Waever, 1995: 54). Bu çerçevede bahsi geçen tehditlerin özel doğası, onlarla mücadele için olağanüstü tedbirlerin kullanımını gerektirmektedir. Güvenliğin uygulanması güç kullanımının meşrulaştırılmasında anahtar bir rol oynamaktadır, ancak daha genel olarak bu uygulama varoluşsal tehditlerle mücadele adına harekete geçmek veya özel önlemler almak için devlete bir yol açmaktadır (Buzan vd., 1998: 21-22). Bir gelişmenin güvenlik problemi olarak adlandırılması yetkisi ise devlet ve onun elitlerine verilen bir ayrıcalıktır. Gücü ellerinde tutanlar her zaman güvenikleştirme teorisini bir konu üzerinde kontrol elde etmek için kullanmaya çalışmışlardır. Yani bir mesele elitler tarafından öyle olduğu dile getirildiğinde güvenlik problemi haline dönüşür. Bu çerçevede Waever “güvenlik nedir?” sorusuna, dil teorisinin de yardımıyla, güvenlik bir “sözylem”dir şeklinde cevap vermektedir. Sözylemsel olarak güvenliğin kendisi gerçek bir duruma işaret etmemekte, esasen telafuz edilmesi ona varlık kazandırmaktadır. Diğer bir ifade ile bir devlet yetkilisi güvenliği dile getirerek, özel bir alana hareket etmekte ve böylelikle güvenliğe yönelik tehdidi durdurmak için ne gerekliyse onu talep etme hakkına da sahip olmaktadır (Waever, 1995: 54-55). Bu bağlamda güvenikleştirme teorisine göre, bir şey kendisini güvenliğin söylemsel politikası yoluyla bir güvenlik problemi haline getirmektedir. Bu nedenle esasen hiçbir mesele güvenlik problemi değildir, güvenlik dilsel olarak ifade edilmiş bir vakıadır (Balzacq, 2005: 176-177).

Güvenliğin kelime anlamına dayanan bir analiz, diğerlerinden daha önemli olması ve öncelikli olarak ele alınması zarureti nedeniyle bir meselenin “güvenlik problemi” olarak tayin edilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu

nedenden dolayı bir meselenin güvenlik problemi olarak değerlendirilmesi için meselenin varoluşsal bir tehditten kaynaklanması gerekmektedir. Böylece aktör, oyunun normal politik kurallarını kırarak, bu meseleyle olağandışı tedbirlerle başa çıkmak için bir hak talep etmektedir. Bu çerçevede, bir tehdidin gerçek manada varoluşsal bir tehdit olmamasına rağmen, “sözeylem” yoluyla öyle sunulması bir güvenlik problemine dönüşmesi nedeniyle güvenliğin kendi kendine göndermede bulunan bir kavram olduğu söylenebilir. Bu nedenle güvenlikleştirmenin kesin kriteri, varoluşsal bir tehdidin öznelerarası olarak kurgulanmasıyla oluşmasıdır. Varoluşsal bir tehdidin hayatiyetine ve öncelikliğine ilişkin bir tartışma ortaya çıktığında, güvenlikleştirici aktör aksi taktirde bağlı olacağı prosedürler ve kurallardan özgür olacaktır ki; bu durumda güvenlikleştirmeden söz edilebilir. Diğer taraftan birşeyin, herhangi bir referans nesnesine, varoluşsal bir tehdit olarak sunulması durumu, güvenlikleştirme için yeterli değildir, bu “güvenlikleştirme girişimi” olarak tanımlanmaktadır. Bir mesele ancak hitap edilen kitle öyle olduğunu kabul ettiğinde güvenlikleştirilmiş olur (Buzan vd., 1998: 24-25).

Balzacq (2005: 184) güvenlikleştirmenin başarısının büyük ölçüde dinleyici kitlenin duygularını, ihtiyaçlarını ve çıkarlarını tanımlama kabiliyetine bağlı olduğunu söylemektedir. Dinleyici kitleyi (örneğin kamuoyunu) ikna etmek için konuşmacının dilini, dinleyici kitlenin tecrübelerine hitap edecek hale getirmesi gerektiğine dikkat çekmekte olup, ayrıca güvenlikleştirme eylemini gerçekleştiren aktörün, referans nesnesinin sahip olduğu tipik özelliklerin yanı sıra toplum kesimleri içerisinde kendisi için öncelikli kitlelerin hangileri olduğuna ilişkin bir hedef kitle haritası geliştirmesi gerektiğine de işaret etmektedir. Ayrıca hedef kitlenin güvenlikleştirici aktöre sağladığı desteği resmi ve ahlaki destek olarak ikiye ayırmaktadır. Bunların birbirlerine uyumlu olabilecekleri gibi olmayabileceklerine de dikkat çeken Balzacq, ne kadar uyumlu olurlarsa güvenlikleştirme sürecinin de o kadar başarılı olacağını belirtmektedir.

Güvenlikleştirici, olağanüstü tedbirleri alabilmek için öncelikle halkın ahlaki desteğini almak durumundadır. Bu destek, alacağı olağanüstü tedbirler ve kullanacağı olağanüstü araçlara meşruiyet kazandıracaktır. Ancak bu destek pratikte olağanüstü tedbirlerinin alınması için yeterli olmayıp, resmi dinleyici kitlelerin de desteğini almak zorundadır. Bu çerçevede güvenlikleştirici tarafından kesin olarak ikna edilmesi gereken birimler hedef kitlenin yanı sıra resmi dinleyicileri de içermektedir. Örneğin bir devletin olağanüstü tedbir olarak savaş ilan etmek istemesi halinde, halkının (ve belki uluslararası toplumun) ahlaki desteğine ihtiyaç duyacağı gibi kendi parlamentosunun resmi desteğini de kazanmak zorundadır (Baysal ve Lüleci, 2015: 86).

Diğer taraftan başarılı bir güvenlikleştirme sürecinin gerçekleştirilmesi için gerekli en önemli unsurlar arasında gösterilen hedef kitlenin ikna edilmesi

hususunda özellikle hedef kitlenin tespitinin ayrıntılı bir şekilde açıklanmaması dolayısıyla teoriye bazı eleştiriler getirilmektedir (Baysal ve Lüleci, 2015: 85). Bu noktada hedef kitlenin tespiti hususunda O'Reilly'nin (2008: 67) "kritik kitle" adlı bir kavramlaştırmaya gittiği görülmektedir. Bu çerçevede O'Reilly, güvenikleştirici aktörün birinin ya da bir şeyin meşru bir güvenlik tehdidi oluşturduğu hususunda yeterli sayıda "doğru insanı" ikna etmesi halinde kritik kitleye ulaşıldığına dikkat çekmektedir. Bu sürecin iki ana unsuru bulunduğuna işaret eden O'Reilly, bunların kitlenin "hacmi" ile "çapı" olduğunu belirtmektedir. Bunlardan ilkinin genellikle hedef kitlenin çoğunluğunu oluşturan yeterli sayıda insanın tehdit konusunda ikna edilmesi manasına geldiğini ifade eden O'Reilly, bu duruma örnek olarak 2003 yılındaki Irak müdahalesi özelinde, Amerikalı Senetörlerin ve Amerikan kamuoyunun büyük bir kısmının ikna edilmeksizin savaş kararı alınamayacak olmasını göstermektedir. İkincisinin ise belirli bir hedef kitlenin uygunluğu ve ele alınan konuyla bağlantılı olması olduğuna işaret eden O'Reilly yine 2003 yılındaki Irak müdahalesi özelinde, Irak'tan kaynaklanan tehdit hususunda İrlanda halkından ziyade Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Senatosu ile kamuoyunun ikna edilmesi gerekliliğini örnek olarak vermektedir.

Bu çerçevede güvenikleştirmenin üç önemli bileşeni vardır: Bir nesnenin varlığına yönelen tehdit, söz konusu tehdidin politik elitlerce "sözeylemsel" bir süreçle devletin politik gündemine sokularak, onunla mücadele için acil önlemler talep edilmesi ve dinleyici kitlenin mevcudiyete dair tehdit iddiasını kabul edip, acil önlemleri onaylaması (Akgül Açıkmeşe, 2011: 61).

Diğer taraftan, esasen güvenlik ve güvensizlik ikili bir zıtlık değildir. Güvenlik hali bir güvenlik probleminin olduğu, ancak buna karşı gerekli tedbirlerin alındığı bir durumu tanımlarken, güvensizlik halinde ise mevcut bir güvenlik problemine karşı alınan bir önlem bulunmamaktadır. Ancak her iki durumda da ortada bir güvenlik problemi bulunmaktadır. Bu nedenle ortada bir güvenlik problemi olmadığında durumu güvenlik terimiyle tanımlamanın bir mantığı da yoktur. Bu çerçevede bir problemin güvenlik tabiri ile tanımlanmasıyla onun siyasal olarak üstesinden gelinemeyeceği gibi, tersine bu problemin üstesinden gelinmesinin tek yolu, belki de bu tabiri kullanmaktan kaçınmaktır (Waever, 1995: 56).

Bu nedenle Kopenhag Okulu, sorunları güvenlik sorunu olmaktan çıkararak, normal politik süreçler aracılığıyla dile getirmek ve çözmek için nedenler ortaya koymaktadır. Bu çerçevede okul, güvenliğin devletin bekası ile ilgili konularla sınırlı tutulmasını, diğer konuların ise güvenikleştirilmemesini ve normal siyasal süreçler içinde tartışılarak çözümlenmesini önermektedir. Çünkü tüm tehditlerin güvenleştirilerek, güvenliğin genişletilmesi halinde güvenlik sarmalının başka konularda da çözümü zorlaştıracığı ve şiddet içeren

yöntemlerin diğer sorunların çözümünde de kullanılmaya başlanacağı endişesi hakimdir (Bilgin, 2010: 83).

Bu çerçevede, söz konusu hususa ilişkin olarak, Kopenhag Okulu tarafından güvenlik terminolojisine kazandırılan ve “güvenlikdışılaştırma” olarak da ifade edilen kavram, güvenlikleştirmenin anti-tezi olarak nitelendirilebilir. Güvenlikleştirme kuramcılarına göre esasen bir hususun güvenlik meselesi olarak sınıflandırılması ya da güvenlikleştirilmesi normal politik sürecin başarısızlığı olarak görülmektedir. Güvenlikdışılaştırma ise daha önce tehdit olarak görülen bir hususun artık tehdit olmaktan çıkarılmasıdır. Böylelikle önceden tehdit olarak algılanan bir konunun güvenlikleştirme süreci sonunda kazandığı özel konum sonlandırılmakta ve bu şekilde anılan tehdidin ortadan kaldırılması için talep edilen olağanüstü önlemler geçersiz kılınarak, konunun normalleşmesi ve politik süreçte müzakereler yoluyla çözümlenmesinin önü açılmaktadır (McDonald, 2008: 6 ve Sandıklı ve Emeklier, 2012: 54).

1.2. Toplumsal Güvenlik

Kimliğe, kültüre ve inşacı kurama yönelik ile özellikle Avrupa’da Soğuk Savaş sonrası dönemde etnik çatışmaların yoğunluk kazanması güvenlik çalışmalarında toplumsal güvenliğe olan ilginin artmasında etkili olmuştur. Bahsedilen etnik çatışmaları analiz edecek güvenlik çerçeveleri bulunamadığından, konunun uzmanlarından söz konusu çalışmalara öncülük edecek perspektifler tasarımları beklenmiş ve özellikle eski Yugoslavya’daki savaşlar ile etnik çatışmaların bölgeye yayılması korkusu, toplumsal güvenlik perspektifinin Kopenhag Okulu tarafından geliştirilmesine ön ayak olmuştur (Waeber, 2008: 154-155).

Waeber (2008: 158-159), toplumsal güvenliğe tehdit olarak görülen en yaygın konuları şu şekilde özetlemektedir:

1. Göç – X halkı, Y halkı tarafından istila edilmekte veya o halk yüzünden özelliklerini kaybetmektedir; X topluluğu eskisi gibi var olmayacaktır, çünkü nüfusu diğerleri oluşturacaktır. X kimliği, nüfusun yapısındaki değişim nedeniyle (Çinlilerin Tibet’e, Rusların Letonya’ya göçü gibi) farklılaşmaktadır.
2. Yatay rekabet – Orada hala X halkı yaşamaya devam etse de, komşu kültür Y’nin öne çıkan kültürel ve dilsel etkileri nedeniyle X halkının yaşam şekli değişecektir (Örneğin Kanada’nın Amerikanlaşmaktan korkması gibi).
3. Dikey rekabet – İnsanlar kendilerini X olarak görmeyi bırakacaktır, çünkü ya bir entegrasyon projesi (örneğin Yugoslavya, AB) ya da ayrılıkçı-“bölgeselci” bir proje (Örneğin, Quebec, Katalon, Kürt) vardır. Bu projeler onları daha geniş veya daha dar kimliklere doğru çekmektedir. (...) 4. Olası bir dördüncü konu veba, savaş, açlık, doğal afet veya soykırım politikaları nedeniyle nüfusun azalmasıdır.

Toplumsal güvenliğe tehdit olarak görülen konuların başında gelen “göç” ve göçmenler politik ve ekonomik tartışmalarda ve gündelik konuşmalarda daima yaşamın normal akışını bozan unsurlar olarak değerlendirilmektedirler. Ayrıca göçmenler ve mülteciler, basit bir şekilde, sadece çok sayıda kişinin sıradan yaşamını alt üst eden unsurlar olarak görülmemekte, ayrıca bir insan topluluğunun kolektif yaşam tarzını tehlikeye atan bir faktör olarak da sunulmaktadır. Bu nedenle güvenlik çalışmaları göç olayını toplumsal güvenliğe yönelik bir tehdit olarak sunmaktadırlar (Huysmans, 2006: 45-46). İnsanların yer değiştirme kararını etkileyen nedenler ekonomik fırsattan çevre baskısına oradan da dini özgürlüğe kadar uzanmaktadır. Ayrıca insanlar bir devletin nüfusunu homojenleştirmesine yönelik siyasi programın etkisiyle de yer değiştirmeye zorlanabilirler (Waever, 2008: 160). Göç hususunda iki türlü güvenlikleştirme gerekçesi ortaya konmakta olup, bunlardan ilki daha çok bir ülkenin dış sınırları ile ilgili olup, göçmenlerin beraberlerinde terörizm ve suç getirmeleri nedeniyle, ülkeye kabul edilmemeleri veya kendilerine yerleşim imkanı tanınmamasına ilişkindir. İkinci gerekçe ise daha çok iç sınırlarla ilgili olup, göçmenlerin bir ülkenin barışına uzun vadede tehdit oluşturacakları anlayışına dayanmaktadır. Bu nedenle kendilerine ülke vatandaşları ile eşit yurttaşlık haklarının verilmemesi öngörülmektedir. Bir bütün olarak değerlendirildiğinde ise göçmenler, kamu düzenine, barış içinde birarada yaşamaya, devlet sisteminin esenliğine, iş gücü pazarına ve kültürel kimliğe bir tehdit olarak sunulmaktadır. Başka bir deyişle, göçmenler ülkeye giriş izni ile uzun süreli konaklama ve hatta vatandaşlık hakkı arasındaki kalın çizgiyi geçtiklerinde, onlar ekonomik ve sosyal entegrasyon ile yerel sosyal ve kültürel değerlere muhalif veya karşıt olarak tasvir edilerek, politik ve sosyo-ekonomik marjinalleştirilmeleri meşru hale getirilmektedir (Banai ve Kreide, 2017: 907).

Bir diğer tehdit kategorisi olan “yatay rekabet”, güçlü kültürel yapılarla sahip olan toplumsal grupların zayıf olanların kültürü üzerinde etki yaratmasının yanı sıra işgal edilen düşman toplumların kültürel yapılarının galip devletler tarafından yeniden kurgulanması durumunda da (örneğin Japonya’nın ve Almanya’nın Amerikanlaştırılması vb. gibi) görülebilmektedir. Ayrıca çağdaş ticaret politikasında bir araç olarak kullanılan “kültürel engeller”in ortadan kaldırılması için de kullanılabilir olan “yatay rekabet” çerçevesinde ithalatçı devletler uyguladıkları korumacılığı haklı çıkarmak adına kültürel değerleri ön plana çıkarırlarken, ihracatçılar bu olanağı geçersiz kılmak için yerel kültürel değerleri zayıflatmaya çalışmaktadırlar (Waever, 2008: 160).

“Dikey rekabet” ise, muhtemelen diğerlerine göre daha bilinçli bir şekilde uygulanmakta olan bir tehdit kategorisidir. Önemli ölçüde bir devlet içerisinde hayata geçirilen entegrasyon ya da ayrılıkçılık projelerine dayanmaktadır. Bu çerçevede bir devletle eşleşecek ortak bir kültür kurgulama amacı taşıyan entegrasyon projeleri, okullar, kiliseler, dil hakları vb. gibi kültürel yeniden

üretim mekanizmalarının bir kısmını ya da hepsini kontrol etmeye çalışmaktadır. Ancak bu proje çerçevesinde ülkede yaşayan farklı etnik ve dilsel gruplar üzerinde uygulanan entegrasyon baskısının aşırı boyutlara ulaşması halinde ise azınlıklar, kendi kültürlerini yeniden üretme yeteneğini kaybedebilmektedirler. Bu ise onları ayrılıkçı projeler uygulamaya itebilir. “Dikey rekabet”in iki boyutu bulunmakta olup, bunlardan ilkinde azınlık grubuna yönelik tehdit daha soyut olup, dönüşmeyle alakalıdır ve insanlar kendilerini başka bir şey olarak düşünmeye başlarlar. İkincisinde ise, bir kültürün yeniden üretilmesini engellemek için alınan siyasi kararlar (göç, bürokratik uygulamalar gibi) azınlık grubunun kimliğini etkilemektedir ve hedef alınan kültürel kimlik, yeniden üretim için gereken kurumları kontrol etme imkanından mahrum kalmaktadır (Waever, 2008: 161).

Toplumsal güvenliğe tehdit olarak görülen hususlardan bir diğeri olan “nüfusun azalması” ise, kültürün taşıyıcı unsuru olan insan faktörünün varlığını tehdit ederek kimliğin devamlılığını olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Ancak büyük ölçüde etnik temizlik gibi yollarla bir kimliği veya grubu yok etme arzusunun ortaya çıkardığı politikalar daha çok toplumsal güvenliğin konusuna girmektedir. İnsanların en çok endişe duydukları şey, ölümleri dolayısıyla kolektif kimliklerinin yok olması değil, bireysel olarak hayatlarını kaybetme riskidir. Nüfusla bağlantılı bir diğer konu olan doğum oranları ise iki nedenden dolayı endişeye sebebiyet vermektedir. İlk olarak, doğum oranları “rakipler” ile kıyaslandığında daha düşük olabilir. İkinci olarak, doğum oranları, sosyo-ekonomik istikrarı bozma tehdidi taşıyabilir veya sosyal güvenlik planlarını devam ettirmede sıkıntılar doğurabilir (ekonomik güvenlik olarak güvenlikleştirilebilir) ya da daha fazla göç için baskı yaratabilir (sosyal güvenlik endişelerini artırır). Doğum oranları geçmişte askeri güvenlik sorunu olarak görülse de, bugün esasen ekonomik ve belki de siyasi güvenlik problemi olarak düşünülmektedirler (Waever, 2008: 159-160).

Diğer taraftan yukarıdaki dört unsur tarafından varlıkları tehdit edilen ve toplumsal sektör kapsamında tanımlanan referans nesnelere ise genel olarak “kimlik”, “din” ve “toplumsal cinsiyet”tir. Bu referans nesnelere belki de en önemlisi “kimlik”tir. 20. yüzyılın sonlarından itibaren kimlik siyasetinde artış görülmesinin temelinde yatan üç önemli neden vardır. Birinci neden post-sömürgecilikle ve eski Avrupa sömürgelerinde bağımsızlığa, Batılı olmayan ve hatta Batı-karşıtı bir kimlik geliştirerek kültürel bir boyut kazandırma girişimleriyle ilişkilendirilmektedir. İkinci unsur, sosyalizmin başarısızlığı ve nihayetinde komünizmin dağılmasıdır. Bu da büyük oranda 1970’lere kadar toplumsal olarak dezavantajlı grupların ve insanların kendi siyasal özlüklerini sosyalizmle ifade etmelerine karşın, sosyalizmin bu insanlara bekledikleri karşılığı verememesinin sömürgecilik sonrası milliyetçiliğin, artan biçimde, gelişmekte olan dünya toplumlarında daha derin köklere sahip değer ve

kimliklerle uyumlu bir şekilde yeniden tanımlanmasına neden olmuştur. Bu durumun somutlaşmış halleri ise etnik milliyetçilik ile köktencilikğin yükselişi olup, Doğu Avrupa’da komünizmin çöküşü bu eğilimleri daha da güçlendirmiştir. Kimlik siyasetinin gelişimini açıklayan üçüncü unsur ise küreselleşmedir. Bu kapsamda kimlik siyaseti küreselleşmenin kültürel etkilerine bir direniş şekli olarak görülebilir. Yani kimlik siyaseti, küreselleşmenin tüm dünyaya benimsetmeye çalıştığı Batı-merkezli ve tek tipleştirici kültüre tepki olarak doğmuş ve yaygınlık kazanmıştır (Heywood, 2013: 230-233).

Kimlikler sürekli değıştikleri ve istikrarlı ve objektif olmadıkları için bir kimliği savunmak son derece tartışmalı bir husustur. Ancak bir kimlik güvenlikleştirildiğinde sanki ilk andan beri var olan ve derin bir şekilde inşa edilmiş bir şey savunuluyormuş gibi olmaktadır. Hepimiz çoklu kimliklere sahip olsak da güvenlikleştirme durumunda geneli kapsayan bir kimlik inşası gerçekleşmektedir. Ulusal kimlikler hem 200 yıldır siyasi otoritenin kaynağında yer almaları hem de ulus, kültür ve anlam arasındaki, yakın zamanlara dayanan romantik bağlantılardan kaynaklanmaları nedeniyle toplu öldürmeleri ve diğer ırkçı eylemleri motive eden temel gerekçelerdir. Ulusal kimliğin siyasi otoritenin temelinde yer alması hususu ulusal kimliği diğer kimliklerden daha etkili ve önemli bir hale getirmektedir. Bu nedenle, ulusal kimlik daha kolay güvenlikleştirilebilmekte ve çatışma halinde diğer tüm kimlikleri de içine alabilecek bir hale dönüşmektedir (Waever, 2008: 155-156).

Toplumsal güvenlik kapsamındaki bir diğer referans nesnesi ise “din”dir. Dini topluluklar, kendi kendini devam ettiren önemli biz-kimlikleri ve gruplar olduklarından ve aynı zamanda resmi hale getirilmiş otorite ve kural yapmayı da içeren kurumsal yapıları dahi bulunduğundan toplumsal güvenlik için referans nesnesi olabilirler. Bu nedenle, dinler bazı yönlerden devlet gibidir ve siyasi sektörle de bağlantılıdır. İnanca yönelik tehditler nedeniyle gerçek bir çatışma başladığında, grupların biz ve onlar bakış açısına göre hareket edecekleri, üyelerini düşman tehdidine karşı koruyacakları ve sosyal grubun uyumuyla ilgili endişe duyacakları toplumsal ve askeri güvenlik meselelerine benzer bir süreç bu alanda da işlemeye başlamaktadır. Ancak sadece bu şekilde toplumsal güvenlik dinamiklerini çalışmak dini, topluluğa indirgeyerek inanç boyutunu dışlayacağı için olayın özünden uzaklaşmamıza neden olacaktır. Çünkü din sadece sosyal grupların değil inanç topluluklarının oluşumunu da incelediği için, inançsal bir boyuta da sahiptir ve bu nedenle de her iki boyutun da aynı seviyede ele alınması gerekmektedir (Waever, 2008: 165-167).

Ayrıca dinin farklı çatışma türlerinden ayırt edilmesi de önemlidir. Örneğin etnik çatışmalar dini çatışma olarak tanımlanmamalıdır. Böyle bir uygulama nedeniyle eski Yugoslavya’da büyük ölçüde etnik temelli olan çatışmalar, dini çatışma örneği olarak sunulabilmektedir. Genellikle Hırvatların Katolik, Sırpaların Ortodoks ve Bosnalılar ile Kosovalıların ise Müslüman

olmaları dolayısıyla, bu gruplar arasında başka türlü bir ayırım yapmak zor olduğundan günümüzde bazı devletler bu topluluklar arasındaki çatışmayı din nedeniyleymiş gibi göstermeye çabalamaktadırlar. Ancak bu durum yanıltıcıdır, çünkü eski Yugoslavya'daki çatışmalarda taraflar birbirlerini dini inançlarından daha ziyade etnik kimliklerini gerekçe göstererek katletmişlerdir. Bu nedenden dolayı dini çatışma olarak sunulan olayların gerçekten bu şekilde olup olmadıklarının anlaşılabilmesi için daha yakından incelenmeleri gerekmektedir (Waeber, 2008: 167).

Toplumsal güvenliğin gündeminde yer alan bir diğer referans nesnesi ise “toplumsal cinsiyet”tir. Toplumsal cinsiyetin toplumsal güvenliğin konusu olabilmesi için cinsiyet kavramıyla tanımlanan ‘biz’in savunulması için harekete geçilmesi gerekmektedir. Ancak bundan erkeklerin hem fiziksel hem de sosyal olarak kadın kategorisini yok etmeye çalıştığı anlaşılmalıdır. Şu iki durumda toplumsal cinsiyet açısından konunun güvenlikleştirildiğinden söz edilebilir: Öncelikle cinselliğin homoseksüellik gibi diğer çeşitlerinin bu kategoriye dahil edilerek aşırı güvenlikleştirmenin merkezi haline getirilmesi, ikinci olarak erkekler ve kadınların birbirleriyle yarışan cinsiyet rolleriyle inşa edilmeleridir ki, bu son durumda tehdit edilen şey kadın olmak ya da erkekliliğin baskın olmayan halleridir (Waeber, 2008: 168-169).

Geleneksel güvenlik anlayışında yer alan savaşların kadın, çocuk ve basmakalıp şekilde “kırılgan” olarak görülen diğerlerini korumak için yapıldığı miti de yine toplumsal cinsiyet algısının bir yansımasıdır. Özellikle 90’lı yılların başında etno-milliyetçi çatışmalardaki artış bu geleneksel mitin yeni bir yorumla yeniden güvenlik gündemine taşınmasına işaret etmektedir. Örneğin Yugoslavya ve Ruanda’da savaş sırasında görülen tecavüz olaylarının bir savaş stratejisi olarak kullanılmaya başlandığı ve bu çerçevede söz konusu tecavüz vakalarının sadece kadınları tehdit etmekle kalmayıp, aynı zamanda erkeklere kadınları korumada başarısız olduklarında aşağılanacakları mesajının verildiği de görülmektedir. Bu çerçevede savaşta düşman topluluklara karşı gerçekleştirilen planlı tecavüz vakaları da güvenlik gündemine dahil edilmiştir (Tickner, 2004: 45).

Diğer taraftan toplumsal cinsiyet uluslararası ilişkilerde diğer topluluk kategorilerinin inşa edilmesinde de önemli bir araçtır. Ulusa ilişkin kavramsallaştırmalarda bu husus son derece yaygın olup, bu durum sadece “anavatan”, “anayurt” gibi soyut seviyede değil, aynı zamanda devlet sisteminin oluşturulmasında cinsiyetleştirilmiş öznellikleri ifade ederek daha somut bir seviyede de işlev görmektedir. Örneğin askerlerin, korunacak masum sivillerin, diplomatların, diplomat eşlerinin vb. rolleri tanımlanırken, aynı zamanda onların rolleri toplumsal cinsiyet üretiminin ve idame ettirmenin araçları olarak da işlev görürler. Bu açıdan ulusa karşı bir tehdit gerçekleştiğinde bunun kadınlar ve

erkekler üzerindeki etkileri onların rollerine göre farklılık arz etmektedir (Waever, 2008: 169-170).

2. Rusya Federasyonu-Ukrayna Çatışması'nın Güvenlikleştirme Teorisi Çerçevesinde Analizi

Ukrayna toprakları bir sınır bölgesi olduğu için tarihsel süreçte farklı milletlerin geçtiği ve bir kısmının da yerleştiği bir uğrak yeri olmuştur. Günümüzdeki çatışmaların esas nedeni, ülkenin coğrafi olarak bölünmüşlüğünden kaynaklanmakta olup, ülkenin ortasından geçerek ikiye bölen Dinyeper nehri bu coğrafi ayrılığı da tespit etmektedir. Tarihsel süreçte nehrin doğusunda kalan bölüm, büyük ölçüde Rus hakimiyeti altında, batısında kalan bölüm ise farklı Batılı milletlerin (Polonya-Litvanya Krallığı, İsveç Krallığı, Avusturya-Macaristan Krallığı, Alman İmparatorluğu, vb. gibi) hakimiyetleri altında kaldığından, ülkenin doğusunda yaşayan halk kendini daha çok Rusya'ya, batısında yaşayan halk ise daha çok Batılı ülkelere yakın hissetmektedir ki, yaşanan çatışmanın temelinde de büyük ölçüde bu ayrım yatmaktadır.

Elbette günümüze kadar bu ayrımı daha da belirginleştiren gelişmeler de yaşanmıştır. Örneğin Ukrayna'nın özellikle doğu bölgesinde yaşanan sanayileşme sonucu 19. yüzyılda Rusların bölgeye yoğun olarak akın etmesi dönemin milliyetçi atmosferi nedeniyle Ukraynalı ve Rus kimlikleri arasında gerilimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Gülboy, 2014: 269). İlaveten Sovyet yönetimi İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Kırım yarımadasındaki bütün Türkleri, Almanlarla işbirliği yaptıkları gerekçesiyle Sibirya'ya ve Orta Asya'ya sürmüş, sürgün neticesinde 100 binin üzerinde Kırım Tatarı hayatını kaybetmiştir. Stalin yönetimi, Kırım'ı Türk nüfustan tamamen arındırma hedefiyle bölgeye yoğun bir Slav göçü başlatmış, böylece Rusların yarımada 1930'lardan itibaren sağladığı çoğunluğu kesinleştirmeyi amaçlamıştır (Sandıklı vd., 2014).

Takiben SSCB döneminde Ukrayna'da uygulanan Ruslaştırma politikası nedeniyle Rusça eğitim dili, basın ve bürokrasi dili olarak zorunlu hale getirilmiş ve bu dönemde uygulanan Sovyetleştirme politikası nedeniyle siyasi, ekonomik ve sosyal olarak Rus olmayanlar ikinci plana itilmiştir. İlerleyen yıllarda modernleşme kapsamında Ukrayna'da yaşanan hızlı kentleşme ve Rus göçü sebebiyle Rus kimliğine karşı kitlesel hareketler de görülmeye başlanmıştır. Ukrayna'nın bağımsızlığını kazanmasına kadar yaşanan tüm bu gelişmeler Ukraynalı ve Rus kimlikleri arasındaki ayrımı artırıcı bir etki göstermiş (Gülboy, 2014: 269-270) ve Ukrayna'nın bağımsızlığını kazanmasından sonraki devletleşme sürecinde ortaya koyduğu Ukraynalılaştırma politikasının fitilini ateşlemiştir.

Ayrıca, Ruslar tarihsel süreçte hem etnik hem de coğrafi olarak kendilerinden bir parça olarak gördükleri ve hatta “Küçük Rusya” olarak adlandırdıkları Ukrayna’nın SSCB’nin dağılmasını takiben bağımsızlığını kazanmasını da hazmedememişlerdir. Çünkü Ukrayna, Ruslar ile Avrupa devletleri arasında bir tampon bölge olması ve aynı zamanda Rusların sıcak denizlere açılan kapısı olan Karadeniz’i kuzeyden kontrol etmesi gibi nedenlerle coğrafi olarak son derece önemlidir. Ukrayna’nın kaybıyla bu olanakları yitiren Ruslar için bu kayıp Rusya’nın jeopolitik seçeneklerinin sınırlandırılması manasına da gelmektedir. Ayrıca 52 milyonluk nüfusuyla Ukrayna olmadan Rusya’nın “Avrasya İmparatorluğu”nu yeniden kurma yönündeki girişimleri başarısız olacağı gibi, Orta Asya ülkelerindeki doğum patlaması da dikkate alındığında, nüfus artış hızı sürekli olarak azalan Rusya’nın Avrasya bölgesindeki varlığı kaçınılmaz olarak her geçen yıl daha az Avrupalı, daha fazla Asyalı olacaktır (Brzezinski, 2005: 133-134). Tarihsel süreçte yaşanan tüm bu gelişmeler iki millet arasındaki ayrımı artırarak, çatışmanın zeminini hazırlamıştır.

Bu çerçevede RF-Ukrayna çatışması “Güvenikleştirme Teorisi” bağlamında bir bütün olarak ele alındığında, sorunu ortaya çıkaran temel neden, tarihsel süreçte ülkenin doğu ve güney bölgelerine gerçekleştirilen göçlerin taraflar arasında yatay rekabet (komşu milletin ön plana çıkan kültürel ve dilsel etkileri dolayısıyla asimile olma korkusu) ve dikey rekabet (uygulanan bir entegrasyon [AB ve Yugoslavya gibi] ya da ayrılıkçılık [Katalon, Quebec vb. gibi] projesi dolayısıyla kendi kimliğini kaybetme korkusu) gibi ilave sorun alanları yaratarak, bu sorun alanlarının zaman içerisinde kimliklerini tehlikede gören taraflarca güvenikleştirilerek tehdiye dönüştürülmesidir.

Waever’in (2008: 158) “X halkı, Y halkı tarafından istila edilmekte veya o halk yüzünden özelliklerini kaybetmektedir; X topluluğu eskisi gibi varolmayacaktır, çünkü nüfusu diğerleri oluşturacaktır. X kimliği, nüfusun yapısındaki değişim nedeniyle (...) farklılaşmaktadır.” şeklinde tanımladığı “göç” tehdidi bağlamında, 19. yüzyılda Ukrayna’da yaşanan sanayileşme nedeniyle Ukrayna’nın doğu bölgelerine yoğun bir Rus göçü yaşanmış, takiben İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Almanlarla işbirliği yaptığı gerekçesiyle Kırım’dan sürülen Türklerin yerine ise yine Rus kökenli halk yerleştirilmiştir. Söz konusu göç hareketleri sonucunda gerek Ukrayna’nın doğusunun gerekse de Kırım’ın nüfus yapısı Ruslar tarafından planlı bir şekilde değiştirilerek, eski yerleşimcilerin söz konusu bölgelerde yaşama olanakları ortadan kaldırılmıştır. Bu ise nüfus yapısındaki değişim nedeniyle gelecekte yaşadıkları bölgelerdeki nüfusun karşı tarafça oluşturulacağından endişe eden tarafların kendilerini korumak için harekete geçmelerine yol açarak güvenikleştirme sürecinin fitilini ateşlemiştir. Bu durumun örnekleri Kırım ile Ukrayna’nın doğusunda yaşanmış

ve halen de yaşanmaya devam etmekte olan kimlik temelli çatışmalarda görülebilmektedir.

2001 yılı nüfus sayımına göre Ukrayna 130'dan fazla ulusun ve etnik grubun temsilcisinin yaşadığı çok uluslu bir devlettir. Ancak bu gruplardan özellikle ikisi ön plana çıkmakta olup, bunlardan ilki toplam nüfusun yaklaşık yüzde 77,8'ini oluşturan Ukraynalılar, ikincisi ise yüzde 17,3'ünü oluşturan Ruslar'dır. Bu grupların dağılımına bakıldığında ise günümüzde ayrılıkçı hareketlerin yaşandığı ülkenin doğusu¹ ile RF'ye bağlanan Kırım'da (yüzde 58,3) önemli bir Rus nüfus yaşadığı görülmektedir (State Statistics Committee of Ukraine, 2001). Bu çerçevede iki grup arasındaki çatışmaların fitilini ateşleyen nedenlerden biri olan RF'nin Ukrayna'da yaşayan Rus azınlığa kimlik kazandırma süreci, Kymlicka (1998: 20) tarafından şu şekilde ifade edilmektedir:

(Kırım dışında) Ukrayna'daki çok az etnik Rus kendilerini Rusya'nın "beşinci kolu" gibi düşünmektedir; ancak Moskova'daki bazı Rus milliyetçiler, etnik Ruslar'ın Rusya'ya üstün bir bağlılık gösterdiklerini (ve göstermeleri gerektiğini) varsaymaya devam ediyorlar. Bir soydaş devlet kendi gündemiyle azınlık adına konuşma hakkını talep ettiğinde, yerel ulusal azınlık ile bir arada yaşamının istikrarlı bir yolunu bulmak zorlaşıyor. Doğu Avrupa'daki en zorlu etnik çatışmalar etnik-kültürel bir azınlık, azınlığın yaşadığı bir devlet ve azınlığın soydaş devleti arasındaki bu üçlü ilişki etrafında döner.

Bu çerçevede RF, Ukrayna'da yaşayan ve Kymlicka'nın da tespit ettiği üzere kendilerini toplu olarak Rus kimliğinin Ukrayna'daki bir uzantısı olarak görmeyen Rus azınlığa tarihsel süreçte kimlik bilinci kazandırıp onları Rus kimliği çerçevesinde konsolide ederek Ukraynalı kimliği ile rekabete sokmuştur. Bu durumun en güzel örneği ise özellikle Stalin döneminde Ukrayna'da uygulanan Ruslaştırma politikasıdır ki, bu politikanın ülkedeki Ukraynalı-Rus ayrılığını daha da belirginleştirerek, günümüzdeki çatışmanın fitilini ateşlediği söylenebilir

Ayrıca 2004 tarihli Turuncu Devrim'den sonra iktidara gelen Cumhurbaşkanı Yuşçenko ve Başbakan Timoşenko ikilisi bir yandan Rusya ile arasına mesafe koyarak AB'ye yönelirken, bir yandan da kendilerini iktidara taşıyan batı-orta Ukraynalı halka, yani etnik milliyetçilere, hoş gelecek politikalar izlemeye başlamışlardır. Bu çerçevede kamu kurumlarında ve okullarda Ukraynaca konuşulmasını zorunlu kılmışlar, bir üst kimlik oluşturmak ve tüm ülkede ortak bir şekilde konuşulacak Ukraynaca kullanımını yaygın ve

1 2001 yılı nüfus sayımına göre Ukrayna'nın doğusunda yer alan bölgelerdeki Rus nüfus ağırlığı ise şu şekildedir: Luhansk – % 39, Kharkiv - %25,6, Donetsk - %38,2, Zaporizhia - %24,7, Dnipropetrovsk - %17,6, Kherson - %14,1, Sumy - %9,4 ve Chernihiv - %5.

yadırganmaz bir hale getirmek için çabalamışlardır. Yani, Turuncu Devrim sonrasında öncelik Ukraynaca konuşan Ukrayna milletine ait insanlara verilmiş ve iktidar kendisine destek veren etnik yapıyı güçlendirmeye çalışmıştır. Ancak etnik Ukraynalı denilen kitlenin ülkenin sadece batı ve orta bölümünde geçerli bir kimlik kategorisi olması, Kırım'ın ve Doğu Ukrayna'nın dahil edilmediği bir sistemin ortaya konulmasına neden olarak, iki farklı kimliğe mensup kitle arasındaki ayrılığı daha da derinleştirmiştir (Karadeli, 2014b: 124). Bu nedenle gerek RF'nin gerekse de Kiev yönetiminin kendilerine yakın olarak gördükleri kitlelere kimlik duygusu aşılama yönelik politikaları taraflar arasındaki ayrımı konsolide ederek, her iki tarafın da diğer kimlik kategorisinden tehdit algılamasına neden olmuş ve söz konusu halkların Ukrayna'nın toprak bütünlüğü içerisinde bir arada yaşama iradelerini büyük ölçüde ortadan kaldırmıştır.

Ayrıca, Waever'in (2008: 158) "Orada hala X halkı yaşamaya devam etse de komşu kültür Y'nin öne çıkan kültürel ve dilsel etkileri nedeniyle, X halkının yaşam şekli değişecektir (Örneğin Kanada'nın Amerikanlaşmaktan korkması gibi)" şeklinde tanımladığı "yatay rekabet" çerçevesinde, özellikle ülkede yaşanan dilsel ve kültürel ayrımın da taraflar arasındaki çatışmayı tetiklediği görülmektedir. Bu çerçevede Ukrayna'daki iki dillilik problemi büyük ölçüde bölgesel bir nitelik arz etmektedir. Doğu ve güney vilayetleri (Kharkiv, Sumy, Luhansk, Donetsk, Zaporizhia, Dnipropetrovsk, Nikolayev, Kherson, Odessa) genel olarak Rusça konuşan halktan oluşurken, batılı ve bazı merkezi vilayetler (Lvov, Ivano-Frankovsk, Ternopol, Lutsk, Chernovtsy, kısmen Poltava ve Kiev) ise daha çok Ukraynaca konuşan halktan meydana gelmektedir (Litovchenko ve Muradyan, 2014: 42). Kültürel olarak değerlendirildiğinde ise çok genel bir bakış açısından Ukrayna'nın güneyi ile doğusunun, Ortodoks tabandan aldığı tarihsel destekle kolektivist değerlere odaklandığı ve Sovyet medeniyetinin bu bölgede derin köklere sahip olduğu söylenebilir. Diğer taraftan batılı bölgeler daha çok bireycidir ve Katolik inancının da desteğiyle tarımsal değerleri ön plana çıkartmaktadır (Litovchenko ve Muradyan, 2014: 47). Benzer bir ayrılık dinsel olarak da söz konusudur. Ülkenin batı ve kuzey bölgelerinde yaşayan halk tarihsel olarak Avusturya-Macaristan yönetiminde kaldığından ve Katolik Avrupa ülkeleriyle güçlü kültürel bağları bulunduğundan Ukrayna'ya has bir Katolik kilisesi olan Yunan Katolik kilisesine mensupturlar. Ukrayna'nın doğu ve güney bölgelerinde yaşayan halk ise çoğunluk Ortodoks mezhepli veya ateisttir. Bu bakımdan Ukrayna toplumundaki etnik ayrışma ile dinsel ayrışmanın örtüştüğü görülmektedir (Özdal, 2015: 75). Dolayısıyla Ukrayna'nın doğusunda ve batısında dilsel ve kültürel olarak iki farklı anlayış hüküm sürmekte olup, her iki taraf da diğer tarafın mevcut yaşam şeklini değiştirebileceği endişesinden hareketle kendi kimliğini yani Ukraynalılığını ve Rusluğunu ön plana çıkartmakta ve bu durum iki taraf arasındaki ayrılığı daha da derinleştirerek, taraflar arasındaki çatışmaları körüklemektedir.

Diğer taraftan, Waever'ın (2008: 158) “İnsanlar kendilerini X olarak görmeyi bırakacaktır, çünkü ya bir entegrasyon projesi (örneğin Yugoslavya, AB) ya da ayrılıkçı-“bölgeselci” bir proje (Örneğin, Quebec, Katalon, Kürt) vardır. Bu projeler onları daha geniş veya daha dar kimliklere doğru çekmektedir.(...)” şeklinde tanımladığı “dikey rekabet” de toplumsal güvenliğe tehdit oluşturan unsurlardan bir diğeridir. Dikey rekabet çerçevesinde tarafların iki türlü tehdit algıladığı görülmekte olup, bunlardan ilki uygulanan bir entegrasyon projesi nedeniyle daha üst bir kimlik kategorisine bağlanılarak mevcut kimliğin kaybedilmesi korkusudur. Bu durum AB örneğinde açık olup, bazı üye devletlerin halkları daha üst bir kimlik kategorisi olan Avrupalı kimliğinin kendi yerel kimliklerini ikinci plana atması ya da ortadan kaldırması endişesiyle, Avrupa bütünleşmesi projesine şüpheyle bakmaya başlamışlardır (Ülger 115-116). Benzer bir durum RF-Ukrayna anlaşmazlığı için de geçerli olup, SSCB'nin dağılmasının ardından bağımsızlığını kazanan diğer devletlerde de olduğu gibi, Ukrayna'da da başlatılan ulus-devletleşme süreci, 2004 yılında iktidara gelen Yuşçenko-Timoşenko ikilisi döneminde daha da hız kazanmış ve uygulanan bu proje özellikle ülkenin doğusu ile güneyinde yerleşik olan Rusça konuşan etnisitede, kendi kimliğini kaybetme endişesine neden olarak güvenlikleştirme sürecini tetiklemiştir. Aynı zamanda RF'den tehdit algılayan Ukrayna'nın AB'ye bağlanmak için attığı adım da, kendisini batı kültürünün ve kimliğinin bir parçası olarak görmeyen Rus kitle tarafından yine tehdit algılanmasına ve güvenlikleştirme sürecinin başlanmasına neden olmuştur. Diğer taraftan dikey rekabet kapsamında ortaya çıkan ikinci tehdit algısı ise mevcut kimliğini kaybetmek istemeyen bir azınlık grubunun ayrılıkçı bir proje takip etmesidir. Bu durum Dağlık Karabağ örneğindeki gibi, tarihsel süreçte bölgede çoğunluğu sağlayan Ermeni azınlığın tehdit algıladığı Azeri kimliğine karşı Ermenistan'a bağlanmak için uyguladığı ayrılıkçı projede görülebilir. Benzer şekilde Ukrayna'nın doğusunda yaşayan Rus azınlık, RF'nin de teşvikiyle, asimile olma korkusu yaşadığı Ukrayna'dan ayrılarak RF'ye bağlanmak için ayrılıkçı bir proje uygulamaktadır ki, bu durum ülkenin bölünmesini tehdit olarak gören etnik Ukraynalıların ayrılıkçı projeyi güvenliklestirmesi için gereken koşulları yaratmıştır.

Güvenlikleştirme süreci sözeylemsel olarak işlediğinden belirtilen sorun alanlarının yönetici elitlerce “tehdit” olarak devletin politik gündemine sokularak, bunlarla mücadele için olağanüstü tedbirlerin kullanımının talep edilmesi de gerekmektedir. Bu çerçevede, sorunun iki tarafının temsilcilerinin aynı olayı kendi kimliksel bakış açıları çerçevesinde iki farklı şekilde devletin politik gündemine sokma çabalarına ilişkin ilginç bir örnek “Holodomor” olayıdır. Stalin'in Sovyetler Birliği'nin güney batısındaki buğdaya el koyma politikası Ukrayna'da iki milyondan fazla insanın hayatını kaybetmesine neden olmuştur ki, bu olaya Ukrayna tarafı “Holodomor” adını vermiştir. İnsan eliyle

yaratılan bu kıtlık sadece Ukrayna ile sınırlı değildir ve tek kurbanı da etnik Ukraynalılar değildir. Ancak etnik Ukraynalıların bundan en büyük zararı görmesi ve Stalin tarafından planlı bir şekilde Ukrayna'nın Sovyet kollektivleştirme politikasının hedefi haline getirilmesi dolayısıyla Ukrayna bu politikadan büyük oranda etkilenmiştir. Yaşanan bu kıtlık Sovyet dönemi boyunca Sovyet yetkililer tarafından kabul edilmese de, Sovyetlerin çöküşünün ardından Ukraynalı tarihçiler tarafından incelenmeye ve gündeme getirilmeye başlanmıştır. Turuncu Devrim'in ardından büyük ölçüde etnik Ukraynalı kitlenin desteğiyle 2004 yılında iktidara gelen Yuşçenko bu kıtlığı aktif bir şekilde "soykırım" olarak gündeme taşımaya başlamıştır. Hatta 2006 yılında Ukrayna Parlamentosu'nda kabul edilen bir kararla Holodomor "Ukrayna halkına karşı işlenen bir soykırım hareketi" olarak kabul edilmiştir. Ancak daha çok Rusça konuşan halkın yaygın şekilde yaşadığı ülkenin güneyi ile doğusundan aldığı oylarla 2010 yılında iktidara gelen Rus destekli Yanukoviç ise Holodomor'a karşı farklı bir duruş sergilemiştir. İktidara gelmesinin ardından kısa süre sonra Avrupa Komisyonu Parlamenterler Asamblesi'nde yaptığı konuşmada Holodomor'un "soykırım" olmadığını ifade etmiştir (Kupfer, 2014).²

2 RF-Ukrayna çatışmasının, Ukraynalı karar vericiler tarafından varoluşsal bir tehdit olarak devletin politik gündemine dahil edilmesine ilişkin bazı açıklamalar şu şekildedir: Üçlü temas grubunun üyelerinden biri olan Leonid Kuçma Ukrayna tarafının Rusya'dan gelen bir ultimatome ile karşı karşıya kaldığını açıkladı. Eski Cumhurbaşkanı Parlamento gazetesi "Golos Ukrainy" (Ukrayna'nın Sesi)'ye verdiği mülakatta, "Rus Devlet Başkanı ortada bir Minsk Antlaşması yokmuş gibi hareket ediyor. Esasen bize bir ultimatome verdi. Ya onun koşullarını kabul edeceğiz ve direnişimizi durduracağız ya da bağımsız bir devlet olarak varlığımız sona erecek. Hiçbir şeyin kendisini bu amaca ulaştırmaktan alıkoymacağını açık bir şekilde ortaya koydu ve biz de bunu biliyoruz." dedi. Bununla birlikte Kuçma bu ultimatome sadece Ukrayna'ya değil tüm Batı'ya yöneldiğini de söyledi. Ukrayna'nın gerek coğrafi gerekse de tarihsel olarak Avrupa'nın bir parçası olduğunu vurgulayan Kuçma "Batılı değerler insanlarımızın kalplerinde yer almaktadır. Avrupalılar gibi yaşamak istiyoruz. Avrupa'ya giden yolumuzun uzun, zorlu ve acı dolu olmasından üzüntü duyuyoruz." dedi (Charter97, 2015). Ukrayna Başbakanı Arseniy Yatsenyuk, Washington Post için kaleme aldığı makalesinde Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in Ukrayna'da yaşanan demokratikleşme sürecinden korktuğunu ve gelecekte Kırım'ı ülke topraklarına katacaklarını yazdı. Ukrayna hükümetinin iki cephede birden savaş verdiğini savunan Yatsenyuk, "Birincisini siz televizyonlarda da izliyorsunuz, ülkenin doğusunda yaşanan savaş. İkincisi ise çok görülmesi de en az ilki kadar önemli. Ukrayna, Sovyet geçmişi, ondan kalan yolsuzluk ve kötü yönetimle savaşıyor. Bu cephelerde birlikte savaşılıp kazanılması gerekiyor. Bu ikisi de Ukrayna'nın refah içinde demokratik bir gelecek inşa etmesi ile ilgili." ifadelerini kullandı. ABD ve AB'nin Rusya'ya yönelik yaptırımlarının devam etmesine ihtiyaç

Diğer taraftan RF Devlet Başkanı Vladimir Putin'in 25 Ocak 2016 tarihinde Rusya Halk Cephesi Forumu'nda yaptığı açıklama da bir sorunun varoluşsal bir tehdit olarak ülke gündemine taşınmasına bir örnek teşkil etmektedir. Söz konusu açıklamasında Putin, "SSCB, sınırları keyfi bir şekilde ve temelsiz olarak belirliyordu. Örneğin, Donbas'ı Ukrayna'ya verdiler. Gerekçesi de, Ukrayna'dan sosyal destek elde etmek için ülkedeki işçi sınıfının oranını artırmaktı. Bu bir saçmalık. Bunu anlıyor musunuz? Bu tek bir örnek de değil, buna benzer daha çok sayıda örnek var" dedi. Çarlık zamanında Harkiv, Lugansk, Donetsk, Herson, Mikolayiv ve Odesa'nın da Ukrayna'ya ait olmadığını söyleyen Putin, bahse konu olan bölgelerin Ukrayna'ya verilmesine karşı olduğunu da sözlerine ekledi (QHA, 2016).³

---

duyduklarını ifade eden Yatsenyuk, önceki gün yaptığı bir konuşmada da Kırım ve Doğu Ukrayna'da yeniden kontrolü sağlayacaklarının sözünü verdi. Washington'da düzenlenen bir forumda konuşan Yatsenyuk, "Biz Donetsk, Lugansk ve Kırım'da kontrolü sağlayacağımıza inanıyoruz." dedi. Ukrayna Başbakanı ülkenin doğusunda yaşanan iç savaşı da aydınlık ve karanlığın mücadelesi olarak yorumladı (Haberrus, 2015). Ukrayna Devlet Başkanı Viktor Yuşçenko, 2009 yılında Spiegel dergisine verdiği bir röportajda sunucunun "Rus tarafınca, 8 milyon Rus ile daha da fazla Rusça konuşan Ukraynalının bulunduğu Ukrayna'da Rusçayı baskı altına almakla suçlanıyorsunuz" sorusuna Yuşçenko: "Bir dil problemimiz var, ancak bu Ukraynaca ile ilgili bir mesele. Vatandaşlarımız ile konuştuğumuzda, üçte ikisi size Rusça karşılık veriyor. Eğitim bütçemizin yarısından fazlası okullardaki Rusça eğitime gidiyor." diye cevap verdi. Sunucunun "O zaman neden Rusçayı resmi ikinci dil yapmıyorsunuz?" sorusuna ise, "Anayasanın uygulanmasının garantörü olarak, Ukraynacanın resmi devlet dili olarak kullanımını devam ettirmeliyim. Kültürümüzü ana dilimiz sayesinde muhafaza ediyoruz. Bu bağımsızlığımızın devam ettirilmesine önemli oranda katkıda bulunuyor. Eğer bir millet dilini kaybederse, anılarını, tarihini ve kimliğini de kaybeder." dedi (Spiegel, 2009). Ukrayna Devlet Başkanı Petro Poroşenko, 18 Eylül 2014 tarihinde Atlantik Konseyi'nde yaptığı bir konuşmada ülkesinin Rusya Federasyonu'nun saldırısı altında olduğunu, Rusların yapmak istediğinin Odesa, Zaporizhia, Dnipropetrovsk, Kherson, Nikolaev bölgeleri ile Ukrayna'nın yarısını karışıklık içine itmek olduğunu, ancak Rusların bu şekilde hareket etmesinin Ukraynalıların gerek ülkelerine gerekse de Avrupa'ya olan bağlılıklarını artırdığını, bu olayların kendilerine ülkelerinin, kültürlerinin, dillerinin ve topraklarının ne kadar önemli olduğunu bir kez daha gösterdiğini ve Ukrayna halkını Ruslara karşı daha da konsolide ettiğini belirtti (Atlantic Council, 2014).

- 3 RF-Ukrayna çatışmasının, Rus karar vericiler tarafından varoluşsal bir tehdit olarak devletin politik gündemine dahil edilmesine ilişkin bazı açıklamalar ise şu şekildedir: Her yıl bir kez yaptığı canlı yayında halkın sorularını yanıtlayan Rusya lideri Vladimir Putin, Rusya Parlamentosu'nun üst kanadı olan Federasyon Konseyi'nin 1 Mart'ta kendisine Ukrayna'ya asker gönderme yetkisi verdiğini hatırlattı ve Ukrayna'ya asker gönderme yetkisini kullanmamayı umduğunu söyledi. Kiev

yönetimini Ukrayna'yı uçuruma sürüklemekle suçlayan Putin, mevcut şartlarda bu ülkede 25 Mayıs'ta yapılacak cumhurbaşkanlığı seçiminin meşru olmayacağını söyledi. Kırım'daki gelişmelerle ilgili soruları da yanıtlayan Vladimir Putin, Moskova'nın bölgeyi ilhakı ile sonuçlanan sürecin başında bazı kamu binalarına girenlerin Rus askerleri olduğunu açıkladı. Putin, Rusya'nın bölgede, NATO doğuya genişledikçe Ukrayna'nın "ittifaka sürükleneceği" kaygısı ile hareket ettiğini söyledi. Rusya lideri, "(Birşey yapmasaydık) NATO gemileri Rus donanması için kutsal bir liman olan Sivastapol'a demirleyecekti" dedi (BBC, 2014). Rusya Başbakanı Dimitri Medvedev, Ukrayna'nın yeni hükümetinin meşru olmadığını söyledi. Medvedev, "İnsanların Kiev'de siyah maskelerle ve Kalaşnikof tüfeklerle dolaştığı bir ülkenin hükümetini düşünün, böyle bir hükümetle çalışmak bizim için güç olacak. Bazı yabancı ve batılı ortaklarımız bizden farklı olarak, mevcut hükümeti meşru bir otorite olarak kabul ediyorlar. Hangi anayasayı, hangi kanunları okuduklarını bilmiyorum, ama esasen isyan sonucu olan bir şeye meşru demek bana algıda sapkınlık gibi geliyor." dedi. Ayrıca "Ukrayna'nın hükümet organlarının pek çoğunun meşruluğunun şüpheli olduğunu söyleyen Medvedev "Orada muhatap olarak alabileceğimiz kimse yok, maskeli ve silahlı insanlar diyalog için ortak olamazlar." dedi. Ukrayna'da neler olduğunu anlayamıyorum diyen Medvedev "Orada çıkarlarımıza ve vatandaşlarımızın hayatlarına yönelmiş gerçek tehditler var. Ukrayna'da faaliyet gösteren gücün organlarının tamamının meşruiyetine ilişkin büyük bir şüphe var." diye ilave etti (The Guardian, 2014). Başkan Vladimir Putin, Ukrayna'nın güneydoğusunda yaşayan Rusların Ukraynalı "milliyetçiler" tarafından "yok edilmesine" müsaade etmeyeceğini söyledi. Rossia adlı devlet televizyonunda yaptığı konuşmada Putin "Sadece tek bir motivasyonla hareket ediyoruz, o da ülkenin doğusunda yaşayan insanların milliyetçiler tarafından yok edilmeye terk edilemeyeceğidir. Bu insanlar sadece etnik Ruslardan ibaret değildir. Aynı zamanda Rusça konuşan ve yönü Rusya'ya dönük olan insanlardır." dedi (The Moscow Times, 2015). Rusya Federasyonu Başbakanı Dimitri Medvedev eğer Kiev "biraz esneklik göstermez" ve Rus-taraftarı ayrılıkçıların ellerinde tuttuğu doğudaki bölgelere daha fazla özerklik vermezse tıpkı Yugoslavya gibi Ukrayna'nın da Avrupa haritasından silinebileceği hususunda uyardı. Eski bir Yugoslav Cumhuriyeti olan Slovenya ziyareti öncesinde Slovenya'da yayın yapan RTV Slovenya'ya konuşan Medvedev Ukrayna'nın doğusunda yer alan Donetsk ve Luhansk bölgelerinde yaşanan çatışma ile Yugoslavya'yı karşılaştırdı. Söz konusu röportajda Medvedev "Rus gençliğine Yugoslavya diye bir ülkeyi hatırlayıp hatırlamadıklarını soralım? Bence gençlerin pek çoğu Avrupa haritasında yer almadığı için bu ülkeyi hatırlamakta zorluk çekecektir. Yugoslavya örneği son derece zor, acımız, sancılı, barışçıl olmayan bir süreçti. Peki ben size bunu neden hatırlatıyorum. Çünkü Ukrayna olarak adlandırılan ülkenin de gelecekte aynı şekilde hatırlanmasını istemediğim için Yugoslavya örneğinden bahsediyorum. Şuan Ukrayna'nın varlığı bilgelige, sabıra, nezakete, anlaşmaya varma isteğine ve Ukrayna topraklarında karar verici durumda olan herkesle konuşma arzusuna dayanmaktadır." diyerek sözlerini tamamladı (Newsweek, 2015). Ukrayna'da Rus taraftarı muhaliflerce 2005 yılında, "Rus

Ancak güvenlikleştirme sürecinin tamamlanabilmesi için sadece bazı sorun alanlarının yönetici elitlerce varoluşal tehditler olarak bir devletin politik gündemine dahil edilmesi yeterli değildir. Bunun için aynı zamanda dinleyici kitlenin mevcudiyete dair tehdit iddiasını kabul etmesi ve acil önlemleri onaylaması da gerekmektedir. Güvenlikleştirme Teorisi'nin ele alındığı bölümde de izah edildiği üzere dinleyici kitlenin belirlenmesinde O'Reilly'nin "kritik kitle" tanımlamasından hareket edilmesi son derece faydalı gözükmektedir. Bu çerçevede RF-Ukrayna anlaşmazlığında ikna edilmesi gereken "kritik kitle" büyük ölçüde Ukrayna'nın batı-doğu bölünmüşlüğüne de tekabül edecek şekilde, batıdaki etnik Ukraynalı halk ile doğudaki etnik olarak tamamı Rus olmasa da, uzun süre Rus hakimiyeti altında kaldığında kimliksel olarak Ruslaşmış, Rusça konuşan halktır.

Bu çerçevede, Ukrayna açısından bakıldığında, Rus destekli Viktor Yanukoviç'in kazandığı 2004 seçimlerinde yaşanan şaibeler dolayısıyla muhalefet ile halkın birlikte hareket etmesi sonucunda ortaya çıkan "Turuncu

---

Halkına Yönelik Turuncu Soykırım Başladı" isimli bir makale yayınlanmıştır. 2014 yılında gerçekleşecek olan Kırım'ın Ruslar tarafından işgaline ilişkin hayret verici öngörülerin yer aldığı makale Turuncu Devrimi gerçekleştirenleri "Turunca Cunta" olarak adlandırmakta ve söz konusu cuntayı "Rusların anavatan topraklarının, kahraman Kırım"ın dilini inkar etmekle suçlanmaktadır (Kupfer, 2014). 2014 yılında Rusya'nın Kırım'ı topraklarına katmasını takiben, ayrılıkçılar Donetsk ile komşu Luhansk'ın önemli bir bölümünü kontrolleri altına aldılar. Sözde Donetsk Halk Cumhuriyeti'nin lideri Alexander Zakharchenko, planlarının Donetsk'den başlayan yeni bir devlet kurmak olduğunu bildirdi. Bu devletin adının Ukrayna, Rus İmparatorluğu'nun egemenliği altındayken ülkenin büyük bir bölümünü nitelendirmek için kullanılan Malorossiya (Küçük Rusya) olacağını ifade etti. Zakharchenko ayrılıkçılara ait olan Donetsk Haber Ajansı'na yaptığı açıklamada "Kırım hariç, Ukrayna'nın eski bölgelerinin temsilcileri olarak, Ukrayna'nın halefi olan yeni bir devletin kuruluşunu ilan ediyoruz. Ukrayna şimdi ve gelecek için vatandaşlarının barışçıl ve müreffeh koşullarda yaşamasını sağlamada başarılı olmadığını göstererek, başarısız bir devlet olduğunu kanıtladı. Yeni bir federal hükümetin hayata geçirilmesi sivil savaşı durduracak ve daha fazla kurbanın ölümünü engelleyecektir." dedi (Le Miere, 2017). Donetsk'deki ayrılıkçı lider Denis Pushilin 2 Mayıs 2014 tarihine Odesa'da gerçekleşen çatışmalarda açılan ateş sonucunda 40'dan fazla insanın hayatına kaybetmesine neden olan olayları "Odesa soykırımı" olarak nitelemiştir. 13 Mayıs 2014'te diğer bir isyancı lider Miroslav Rodenko ayrılıkçıların Ukrayna ile "medeni bir boşanma" gerçekleştirmek istediklerini, ancak Ukrayna yönetimini kastederek "cuntanın çabalarının" süreci karmaşıklaştırdığını söyledi. Ayrıca, Odesa topraklarını işaret ederek: "Şuan cumhuriyetin topraklarında terörist eylemler gerçekleştiren ve sivil halka karşı soykırım uygulayan işgal güçleri var." dedi. Ayrıca Rus Parlamento Sözcüsü Sergei Naryshkin" Kiev hükümetinin faaliyetlerini "hem Rus hem de Ukrayna halklarına karşı gerçek bir soykırım" olarak niteledi (Kupfer, 2014).

Devrim” esasen Ukrayna halkının sorunu, mevcudiyete yönelen bir tehdit olarak algılandığının güzel bir örneğidir. Bu devrim hareketi esasen basit bir şekilde Batı destekli bir halk ayaklanması değildir. Aslında bu hareket, Yanukoviç’in gücünü aldığı Doğu Ukrayna ile Rusya’nın daha fazla yakınlaşmasını önlemek isteyen Batı ve Orta Ukraynalı halkın bir kalkışması olarak da değerlendirilebilir. Nitekim kampanya döneminde Yanukoviç’in en önemli vaatleri arasında Rusya ile ikili vatandaşlık hakkı ve Rusça’nın ikinci resmi dil olarak ilanı da yer almaktadır (Karadeli, 2014b: 123-124). Bu çerçevede ülkenin özellikle doğu kesiminde artış gösteren kimlik tabanlı Rus milliyetçiliğinin ülkeyi bölünme noktasına getirmesinden endişe duyan etnik Ukraynalı halk söz konusu tehdidi varoluşsal bir tehdit olarak kabul ederek, sokağa dökülmüş ve canı pahasına bu süreci engellemek için mücadele etmiştir.

Ayrıca 2010 yılında Cumhurbaşkanlığına seçilen Viktor Yanukoviç’in aniden AB ile imzalanacak olan siyasi ve ekonomik ortaklık anlaşmasını rafa kaldırdığını ilan etmesi, Turuncu Devrim’de de olduğu gibi, Kiev’in Bağımsızlık Meydanı’nda protesto edilmiş ve bu gösteriler dolayısıyla Yanukoviç Şubat 2014’te bir kez daha görevini bırakmak zorunda kalmıştır. Maidan olarak bilinen sivil protestolara esasen batı Ukrayna kökenli milliyetçi gruplar katılmıştır. Bu gruplar, Ukrayna ulusal kimliğinin açık bir şekilde Rus kimliğinden ayrı hatta ona muhalif/düşman olduğu hususunda ısrarcıdırlar. Onlara göre Yanukoviç, bir doğu Ukraynalı olarak, ülkeyi, batıda yerleşik halkın pekçoğu tarafından derin bir şüpheyle karşılanan ve açıkça düşmanlık beslenen Rusya ile birleştirmek için adeta gasp etmektedir (Trenin, 2014: 5). Görüldüğü üzere hem 2004 yılındaki Turuncu Devrim hem de 2013 yılındaki Maiden Direnişi ülkenin parçalanmasına neden olma tehlikesine karşı etnik Ukraynalı halkın ülkedeki Rus kimliği ile bağlantılı olan ayrılıkçılık hareketini varoluşsal bir tehdit olarak algılandığının ve söz konusu tehditle mücadele için acil önlemlere onay verdiğinin bir kanıtı niteliğindedir.

Diğer taraftan Yanukoviç’in iktidardan ayrılmasını takiben 25 Mayıs 2014 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerini, Kırım’ın RF tarafından işgalini asla tanımayacağını ve ülkenin doğusundaki ayrılıkçıların taleplerine prim vermeyeceğini ve bu çerçevede ülkenin federasyona dönüşmesine müsaade etmeyeceğini dile getiren Petro Poroşenko’nun⁴ kazanması da yine etnik Ukraynalı halkın ülkedeki sorunu varoluşsal bir tehdit olarak gördüğünün ve çözümünü için gerekli olan tüm tedbirlerin kullanımını onayladığının bir göstergesi niteliğindedir.

Diğer taraftan tarihsel süreç içerisinde ülkenin doğusunda ve Kırım bölgesinde Rusya’nın çabalarıyla yaratılan Rus kimliğine aidiyet bilinci,

4 Ukrayna Cumhurbaşkanı Petro Poroşenko’nun konuya ilişkin değerlendirmeleri için bkz. (Hürriyet, 2014) ve (Cihan Haber Ajansı, 2014).

Turuncu Devrim'i takiben iktidara gelen Cumhurbaşkanı Yuşçenko ve Başbakan Timoşenko ikilisi tarafından uygulanan batı yanlısı ve Ukraynalı kimliğini ön plana çıkaran politikalar nedeniyle daha da konsolide olmuştur. Bu dönemde uygulanan politikalar nedeniyle dışlanmış hisseden Kırım ve Doğu Ukraynalı halk kendisini kapsayıcı bir üst kimlik olan Rus kimliğinin şemsiyesi altında görmeye başlamıştır.

Bu çerçevede Ukrayna'yı 2010-2014 yılları arasında yöneten Viktor Yanukoviç de diğer Ukrayna liderler gibi daha iyi bir anlaşma elde etmek için AB ile Rusya arasında denge politikası uygulamıştır. Yanukoviç iç politik nedenler dolayısıyla ülkede, AB ile işbirliği yapılması hususundaki beklentileri artırsa da, AB ile yakın ekonomik işbirliğinin Ukrayna endüstrisinde yarattığı kayıpları telafi edecek makul bir finansal kaynağı hiç bir zaman Brüksel'den elde edememiştir. Aynı zamanda Yanukoviç bu dönemde Rusya tarafından uygulanan baskılara da maruz kalmıştır. Moskova, bir taraftan Rusya'ya karşı AB'yi seçmesi durumunda kaybedeceklerini göstermek için ticari sınırlama paketleri uygularken, diğer taraftan da Rusya'yı seçmesi halinde elde edeceklerini göstermek için de yardım paketleri uygulamıştır. Bunun bir sonucu olarak Yanukoviç, Kasım 2013'te birden fikir değiştirerek, Kiev'in AB ile imzalaması gereken politik ve ekonomik işbirliği anlaşmasını askıya almıştır. Bir sonraki ay, Rusya tarafından önerilen cömert mali ve ekonomik paketi kabul etmesi ise, Kiev'de büyük protestolara neden olmuştur. Şubat 2014'ün ortalarında şiddete dönüşen gösterileri Yanukoviç zor gücüyle bastırmak istese de, bunda başarılı olamayarak ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır (Trenin, 2014: 4-5). Ancak Yanukoviç, arkasında anti-demokratik yollarla iktidardan uzaklaştırıldıklarına inanan doğu Slav milliyetçiliğine dayanan kültürel bir miras da bırakmıştır (Karadeli, 2014b: 124-126). Bu kitle, memnuniyetsizliğini öncelikle Kırım'da daha sonra da Ukrayna'nın doğusunda yaşanan ayrılıkçı girişimlerle açığa vurmuştur.

Bu çerçevede Yanukoviç'in iktidardan uzaklaştırılması üzerine Kırım'da patlak veren olaylar sonucunda Kırım Parlamentosu öncelikle Kırım'ın bağımsızlığını ilan etmiş ve takiben de Ukrayna'dan ayrılarak RF'ye bağlanma kararını halk oylamasına sunmayı kararlaştırmıştır. 16 Mart tarihinde gerçekleştirilen ve Kiev taraftarları ile Kırım Tatarlarınca boykot edilen referanduma katılanların yüzde 95'i (yani büyük ölçüde etnik Rus kitle) Kırım'ın Ukrayna'dan ayrılarak RF'ye bağlanmasına onay vermiştir.⁵ Takiben 11 Mayıs

5 Kırım'da 16 Mart 2014 tarihinde gerçekleştirilen referandum ne yasallık ne de meşruluk kriterlerini yerine getirmektedir. Öncelikle referandum Ukrayna'nın iç yasal çerçevesinin yanı sıra ikili ve uluslararası yasal çerçeveleri de ihlal etmektedir. Referandum gerek hazırlanış gerekse uygulanış prosedürleri açısından tam manasıyla

2014 tarihinde Ukrayna'nın doğu vilayetleri olan Donetsk ile Luhansk'ta yapılan referandumlar sonucunda bu iki bölge de bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. İlaveten ayrılıkçılar Donetsk ve Luhansk dışında kalan diğer doğu vilayetlerinde de referandum yapılabileceğini ve bu vilayetlerin de katılımıyla Ukrayna'nın doğusunda "Novorossiya" (Yeni Rusya) adıyla yeni bir cumhuriyet ilan edilebileceğini açıklamışlardır ki, (Çomak ve Cerrah, 2014) 2017 yılına gelindiğinde ayrılıkçıların, anılan bölgede, Donetsk merkez olmak üzere Malorossiya (yani Küçük Rusya) adlı bir devlet ilan ettikleri görülmektedir (The Telegraph, 2017). Görüldüğü üzere ülkenin güneyi ile doğusunda yer alan ve kendisini Rus kimliğine ait hisseden kitle de, Ukraynalı kimliğini varoluşsal bir tehdit olarak görmekte ve onunla mücadele için gerekli olan tüm önlemlerin uygulanmasına onay vermektedir ki, bu durum halen ülkenin doğusunda ayrılıkçılar tarafından Kiev hükümetine karşı yürütülen savaştan da anlaşılabilir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, güvenikleştirme için gerekli olan tüm şartların oluştuğu RF-Ukrayna krizinde, sorunun normal politik süreçlerde müzakereler yoluyla çözümü imkansız bir hale gelmiş, yani sorunun güvenlikdışlaştırılması ihtimali büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. Söz konusu problemin çözümü için yürütülmekte olan müzakerelerin olumlu bir şekilde sonuçlanmaması ve ülkenin doğusundaki savaşın halen düşük yoğunlukta da olsa devam etmesi bu durumu kanıtlar niteliktedir. Bu şekilde sorunun çözümsüz bir şekilde sürüp gitmesi sadece anlaşmazlığın tarafları olan RF ve Ukrayna'nın güvenliklerini değil aynı zamanda küresel ölçekte Batı (ABD ve AB) ile RF arasında da bir anlaşmazlığa yol açması nedeniyle, belki de, tüm dünyanın güvenliğini de tehdit etmektedir.

---

yetersizdir. Özellikle referandumun meşruiyetini artıran bir husus olan uluslararası gözlemcilere ilişkin olarak Kırım Parlamentosu AGİT'den yasal olarak referandumun takip edilmesini talep etse de, gerçekleşecek olan referandumu "yasadışı" olarak kabul eden AGİT gözlemci misyonu yollamamıştır. Ayrıca AGİT'in askeri gözlemcilerinin de 8 Mart 2014 tarihinde Kırım'a girişleri Rus yanlısı araçlardan açılan ateş nedeniyle engellenmiştir. Mevcut seçmen sayısı ile tercihlerinin ne yönde olduğu bilinmediğinden ve serbest ve adil oy kullanma hakkı da ihlal edildiğinden, referandumu çoğunluğun iradesinin yasal bir ifadesi olarak görmek mümkün değildir. Diğer taraftan yasalara göre Kırım'da kayıtlı Ukrayna vatandaşları "referanduma ilişkin olarak özgürce tartışma" ve kamusal alanda açıkça kampanya yürütme hakkına sahip olmalarına rağmen, yürütülen kampanyalar neredeyse tamamen Rus yanlısı olduğu gibi, sıklıkla yürütülen kampanyalarda Kiev'deki otoritelerin Neo-Nazi olarak tasvir edildiği gamalı haçlar kullanılmıştır. Ayrıca kampanya sırasında bölgeden Ukrayna yanlılarına karşı şiddet uygulandığı yönünde haberler de gelmiştir (Podolian, 2015: 122. ve BBC, 2014).

Sonuç

Esasen 2014 yılında sıcak savaşa dönen RF-Ukrayna anlaşmazlığının çok çeşitli nedenleri bulunsa da, temelinin ülkenin doğusu ile batısında yaşanan iki ayrı ulus inşa sürecinden kaynaklandığı söylenebilir. Bu çerçevede tarihsel süreçte genellikle Rusların hakimiyeti altında kalan ülkenin doğusuna yoğun Rus göçü teşvik edilerek nüfusun etnik yapısı Rusların lehine değiştirilmiştir. Benzer bir şekilde ülkenin güneyinde yer alan ve Karadeniz hakimiyeti açısından son derece önemli bir coğrafi konumda bulunan Kırım'da yerleşik Türk nüfus da özellikle Stalin döneminde göçe tabi tutulmuş ve yerlerine Ruslar yerleştirilerek, ülkenin doğusunun yanı sıra güneyinin etnik yapısı da büyük ölçüde Rusların lehine değiştirilmiştir. Diğer taraftan ülkenin batısı tarihsel süreçte farklı Batılı devletlerin hakimiyetleri altında kalmış ve özellikle 19. yüzyılda Ukrayna'da etkili olan milliyetçilik akımının da etkisiyle bu bölgede batı yönelimli etnik Ukraynalı bir nüfus oluşmuştur. SSCB'nin kuruluşundan sonra ve özellikle Stalin döneminde uygulanan Ruslaştırma politikası da, Ukrayna'nın batı ve orta kesimlerinde ağırlıkta olan etnik Ukraynalı halkın Ruslara bakışımı son derece olumsuz bir şekilde etkilemiş ve günümüzdeki çatışmanın da fitilini ateşlemiştir. Görüldüğü üzere RF-Ukrayna çatışması Toplumsal Güvenlik çerçevesinde tanımlanan tehdit kategorileri olan "göç"ün yanı sıra yatay rekabet ile dikey rekabetin de tetiklediği kimlik temelli bir anlaşmazlıktır.

Tarihsel süreçte uygulanan göç politikalarının ülkenin batısında ve doğusunda yarattığı iki farklı etnik kitlenin zaman içerisinde kurguladıkları iki farklı kimlik her iki tarafın da diğerinin baskın kültürel ve dilsel etkileri dolayısıyla kimliğini yitirme korkusu yaşamasına (yatay rekabet) neden olmuştur. Bu çerçevede kökleri 19. yüzyıla kadar giden ve özellikle 2004 yılındaki Turuncu Devrim'i takiben iktidara gelen Cumhurbaşkanı Yuşçenko ve Başbakan Timoşenko ikilisi tarafından hız verilen Ukraynalılaştırma politikasının yanı sıra Ukrayna'nın AB'ye üyelik sürecinin, kendisini Ukrayna'ya ve Batı kültürüne ait hissetmeyen doğu Ukrayna'da yerleşik Rus kitle tarafından kendi kimliğini tehdit eden bir entegrasyon projesi olarak (dikey rekabet) algılandığı görülmektedir. Benzer şekilde Stalin döneminde uygulanan Ruslaştırma politikasının yanı sıra Doğu Ukrayna'da yerleşik Rus azınlığın RF'ye bağlanmak için özellikle 2014 yılından itibaren başlattıkları mücadele ise Batı Ukrayna'da yerleşik etnik Ukraynalı kitle tarafından bir ayrılıkçılık projesi olarak (dikey rekabet) görülmüştür. Bu ise her iki tarafın da kendi kimliklerine yönelik varoluşsal tehditler olarak gördükleri söz konusu sorun alanlarını güvencileştirmelerine neden olarak taraflar arasındaki mücadeleyi başlatmıştır.

Bu süreçte her iki devletin yönetici elitleri de belirtilen sorun alanlarını, kendi kimliklerine yönelik varoluşsal tehditler olarak telaffuz edip, bunlarla askeri olanlar da dahil her türlü olağanüstü tedbirle mücadele edilmesi için,

devletlerinin politik gündemine taşımışlardır. Bu varoluşsal tehdit iddiası, Kırım'ın RF'ye bağlanmasına ilişkin olarak yapılan oylamada etnik Rus kitlenin %95 oranında kabul oyu vermesinin yanı sıra 11 Mayıs 2014'te bu kez yine Rusların çoğunlukta olduğu Ukrayna'nın doğu vilayetleri olan Donetsk ve Luhansk'ta yapılan referandumlar sonucunda Donetsk ve Luhansk Halk Cumhuriyetleri ilan edilmesinde de görüldüğü üzere Ukrayna'daki etnik Rus kitle tarafından onaylanmaktadır.

Ayrıca 2004 seçimlerini kazanan RF destekli Yanukoviç'in seçimlere hile karıştırdığı iddiasıyla, Batı yönelimli batı ve orta Ukrayna'lı halk ayaklanarak seçimlerin tekrar edilmesini ve Yuşçenko'nun iktidara gelmesini sağlamış ve 2013 yılında da AB ile Doğu Ortaklığı çerçevesinde planlanan antlaşmayı Yanukoviç'in RF'nin de etkisiyle imzalamaktan vazgeçmesi üzerine ise söz konusu etnik Ukraynalı kitle yeniden ayaklanarak, Rus taraftarı Yanukoviç'i iktidardan indirmiştir. Görüldüğü üzere hem etnik Rus hem de etnik Ukraynalı halk varoluşsal tehdit iddiasını ve anılan tehditlerin bertaraf edilmesi için talep edilen olağanüstü tedbirlerin kullanımını onaylayarak, sorunun güvenikleştirilmesi sürecinin tamamlanmasına katkıda bulunmuşlardır.

Bu çerçevede sorunun güvenikleştirilmesi için gerekli tüm şartların bulunduğu ve 2014 yılında sıcak savaşa da dönüşen RF-Ukrayna anlaşmazlığı, ülkenin doğusunda halen devam etmekte olan düşük yoğunluklu çatışmalar nedeniyle sıcaklığını ve gündemdeki yerini korumaktadır. Bu ise sorunun normal politik süreçlerde müzakereler yoluyla çözümlenmesinin yani güvenlikdışlaştırılmasının önünü kapayarak, sorunun güvenikleştirme-çatışma sarmalından çıkmasını önlemektedir.

Kaynakça

- Akgül-Açıkmeşe, Sinem (2011), "Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 8 (30): 43-73.
- Akgül-Açıkmeşe, Sinem (2014), "Güvenlik, Güvenlik Çalışmaları ve Güvenikleştirme", Evren Balta (Ed.), *Küresel Siyasete Giriş: Uluslararası İlişkilerde Kavramlar, Teoriler, Süreçler* (İstanbul: İletişim Yayınları): 241-257.
- Atlantic Council (2014), "Transcript: Ukrainian President Petro Poroshenko Speaks at the Atlantic Council", <http://www.atlanticcouncil.org/news/transcripts/transcript-ukrainian-president-petro-poroshenko-speaks-at-the-atlantic-council> (19.07.2018).
- Balzacq, Thierry (2005), "The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context", *European Journal of International Relations*, 11 (2): 171-201.
- Banai, Ayelet ve Kreide, Regina (2017), "Securitization of Migration in Germany: The Ambivalences of Citizenship and Human Rights", *Citizenship Studies*, 21 (8): 903-917.

- Baysal, Başar ve Lüleci, Çağla (2015), "Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi", *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 11 (22): 61-96.
- BBC (2014), "Putin: Ukrayna'ya Müdahale Hakkım Var", https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/04/140417_putin_ukrayna (28.01.2016).
- BBC (2014), "Is Crimea's Referendum Legal?", <https://www.bbc.com/news/world-europe-26546133> (20.07.2018).
- Bilgin, Pınar (2010), "Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları", *Stratejik Araştırmalar*, 8 (14): 69-96.
- Brzezinski, Zbigniew (2005), *Büyük Satranç Tahtası* (İstanbul: İnkilap Kitabevi) (Çev. Yelda Türedi).
- Buzan, Barry, Waeber, Ole ve De Wilde, Jaap (1998), *Security: A New Framework for Analysis* (London: Lynne Rienner Publishers, Inc.).
- Charter97 (2015), "Leonid Kuchma: Putin Delivered us an Ultimatum", <https://charter97.org/en/news/2015/2/26/141050/> (28.01.2016).
- Cihan Haber Ajansı (2014), "Poroşenko'dan Temas Grubu Zirvesi Öncesi İki Şart", <https://www.cihan.com.tr/tr/porosenkodan-temas-grubu-zirvesi-oncesi-iki-sart-1530756.htm> (28.01.2015).
- Çomak, Hasret ve Cerrah, Ufuk (2014), "Karadeniz Jeopolitiğinde Ukrayna ve Kırım'ın Güvenliği ve Bu Güvenliğin Avrasya Enerji Güvenliğine Etkileri", http://www.bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-381-201412291guvenlik_kongresi_bildirileri-43.pdf (14.01.2016).
- Erkem Gülboy, G. Pınar (2014), "Ukrayna'da Çatışmanın Yönetilmesi", Hasret Çomak ve diğerleri (Ed.), *Uluslararası Politikada Ukrayna Krizi* (İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.): 263-289.
- Haberrus (2015), "Ukrayna Başbakanı: Putin Korkuyor Kırım'ı Geri Alacağız", <http://haberrus.com/politics/2015/06/10/ukrayna-basbakani-putin-korkuyor-kirimi-geri-alacagiz.html> (29.01.2016).
- Heywood, Andrew (2013), *Küresel Siyaset* (İstanbul, Adres Yayınları) (Çev. Nasuh Uslu ve Haluk Özdemir).
- Huysmans, Jef (2006), *The Politics of Insecurity: Fear, Migration and Asylum in the EU* (New York: Routledge Publishing).
- Hürriyet (2014), "Poroşenko Zafer Konuşmasında Türkiye'yi Müttefik İlan Etti", <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/porosenko-zafer-konusmasinda-turkiye-yi-muttefik-ilan-etti-26487470> (28.01.2016).
- Karadeli, Cem (2014a), "Ortaçağ'dan Günümüze Ukrayna'nın Kısa Tarihi", Hasret Çomak ve diğerleri (Ed.), *Uluslararası Politikada Ukrayna Krizi* (İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.): 1-19.
- Karadeli, Cem (2014b), "Ukrayna'da Milli Aidiyet, Rekabet ve Azınlıklar", Hasret Çomak ve diğerleri (Ed.), *Uluslararası Politikada Ukrayna Krizi* (İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.): 113-137.
- Kupfer, Matthew (2014), "Crying Genocide: Use and Abuse of Political Rhetoric in Russia and Ukraine", <https://carnegieendowment.org/2014/07/28/crying-genocide-use-and-abuse-of-political-rhetoric-in-russia-a-and-ukraine-pub-56265> (19.07.2018).
- Kymlicka, Will (1998), *Çokkültürlü Yurttaşlık: Azınlık Haklarının Liberal Teorisi* (İstanbul: Ayrıntı Yayınları) (Çev. Abdullah Yılmaz).

- Le Miere, Jason (2017), "New State of 'Little Russia' Declared In Ukraine As Russian-Backed Rebels Plot to Take Over The Whole Country", <https://www.newsweek.com/new-state-little-russia-ukraine-638256> (19.07.2018).
- Litovchenko, Artyom ve Muradyan, Olena (2014), "Preconditions for Regional Divisions in Ukraine and The Global Implications of The Ukrainian Crisis", Hasret Çomak ve diğerleri (Ed.), *Uluslararası Politikada Ukrayna Krizi* (İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.): 37-113.
- Makarychev, Andrey S., "Securitization and Identity The Black Sea Region as a "Conflict Formation"", http://www.ponarseurasia.org/sites/default/files/policy-memos-pdf/pepm_043.pdf (15.04.2018).
- McDonald, Matt (2008), "Securitization and the Construction of Security", *European Journal of International Relations*, 14 (4): 1-36.
- Newsweek (2015), <http://europe.newsweek.com/russias-medvedev-ukraine-could-face-yugoslavia-style-break-330776> (28.01.2016).
- O'Reilly, Ciaran (2008), "Primetime Patriotism: News Media and the Securitization of Iraq", *Journal of Politics and Law*, 1 (3): 66-72.
- Özdal, Habibe (2015), "İç-Bölgesel-Küresel Dinamikler Bağlamında Ukrayna Krizi", *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 11 (42): 69-102.
- Özel, Merve Suna (2015), "Rus Dış Politikasında Ukrayna Krizi ve Türkiye'ye Etkileri", Hümevra Dinçer ve Ümit Güneş (Ed.), *IV. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi - Bildiriler Kitabı II* (Kütahya: Matsis Matbaa Hiz. San. ve Tic. Ltd. Şti.): 73-89.
- Podolian, Olena (2015), "The 2014 Referendum in Crimea", *East European Quarterly*, 43 (1): 111-128.
- QHA (2016), "Putin: "Donbas'ın Ukrayna'ya Verilmesi Bir Saçmalık"", <http://old.qha.com.ua/tr/siyaset/putin-quot-donbas-in-ukrayna-ya-verilmesi-bir-sacmalik-quot/142224/> (29.01.2016).
- QHA (2018), ""Önce Donbas'ı sonra Kırım'ı geri alacağız"", <http://old.qha.com.ua/tr/siyaset/quot-once-donbas-i-sonra-kirim-i-geri-alacagiz-quot/169063/> (15.04.2018).
- Sandıklı, Atilla, İsmayilov, Elnur ve Erdem Kaya (2014), "Karadeniz'deki Gelişmeler ve Türkiye", <http://www.bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-96-2014090344karadeniz1.pdf> (15.01.2016).
- Sandıklı, Atilla ve Emekler, Bilgehan (2012), "Güvenlik Yaklaşımlarında Değişim ve Dönüşüm", Atilla Sandıklı (Ed.), *Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri* içinde (İstanbul: BİLGESAM Yayınları): 3-71.
- Sperling, James ve Webber, Mark (2017), "NATO and the Ukraine crisis: Collective Securitisation", *European Journal of International Security*, 2 (1): 19-46.
- Spiegel (2009), ""The Problems Began After the Orange Revolution"", <https://www.spiegel.de/international/world/interview-with-ukrainian-president-viktor-yushchenko-the-problems-began-after-the-orange-revolution-a-647401.html> (19.07.2018).
- Stahl, Bernhard, Lucke, Robin ve Felfeli, Anna (2015), "Still a Security Community? The West and Russia's Annexation of the Crimea", <https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/a68759b4-9b14-4cdb-8ce5-dd7cd51a05fe.pdf> (15.04.2018).
- State Statistics Committee of Ukraine (2001), "About Number and Composition Population of Ukraine by Data All-Ukrainian Population Census' 2001 Data", <http://2001.ukrcensus.gov.ua/eng/results/general/nationality/> (17.07.2018).

- The Guardian (2014), "Ukraine's New Government is not Legitimate – Dmitry Medvedev", <http://www.theguardian.com/world/2014/feb/24/ukraine-viktor-yanukovych-arrest-warrant> (28.01.2016).
- The Moscow Times (2015), "Putin Vows To Protect Russians in Southeastern Ukraine from Nationalists", <https://www.themoscowtimes.com/2015/12/21/putin-vows-to-protect-russians-in-southeastern-ukraine-from-nationalists-a51285> (29.01.2016).
- Tickner, J. Ann (2004), "Feminist Responses to International Security Studies", *Peace Review*, 16 (1): 43-48.
- Trenin, Dmitri (2014), *The Ukraine Crisis and The Resumption of Great-Power Rivalry* (Moscow: Carnegie Moscow Center).
- Ülger, İrfan Kaya (2014), "Avrupa Birliği'nde Fetret Devri ve Gelecek Senaryoları", *Bilge Strateji Dergisi*, 6 (11): 107-131.
- Waeber, Ole (1995), "Securitization and Desecuritization", Ronnie D. Lipschutz (Ed.), *On Security* (New York: Columbia University Press): 46-87.
- Waeber, Ole (2008), "Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5 (18): 151-178.
- Williams, Michael C. (2003), "Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics", *International Studies Quarterly*, 47 (4): 511-531.